

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

TREĆI ODJEL

PREDMET HURBAIN PROTIV BELGIJE

(Predstavka broj 57292/16)

PRESUDA

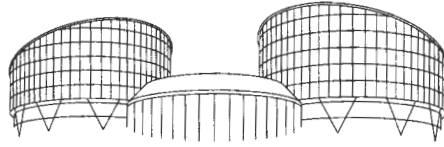
Član 10. • Sloboda izražavanja • Urednik novina primoran da anonimizira internetsku arhivu članka objavljenog prije dvadeset godina, u ime prava na zaborav počinioca nesreće sa smrtnim posljedicama • Utvrđivanje ravnoteže interesa u odnosu na poštivanje sudske prakse Suda • Identitet privatne osobe koja nije poznata a koja ne donosi nikakvu dodatnu vrijednost općem interesu u spornom članku, a čije bi zadržavanje na internetu moglo stvoriti „virtualnu kaznenu evidenciju” • Šteta za navedenu osobu, naročito imajući u vidu vrijeme koje je proteklo od objavljivanja izvornog članka • Sačuvan integritet originalne verzije arhiviranog članka • Relevantni i dovoljni razlozi • Srazmjerna mjera • Obaveza medija da provjere svoju arhivu i da utvrde ravnotežu uključenih prava samo u slučaju izričitog zahtjeva u tom smislu.

STRASBOURG

22. juni 2021. godine

Ova presuda će postati konačna pod uslovima definisanim u članu 44. stava (2) Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

U predmetu Hurbain protiv Belgije,

Europski sud za ljudska prava (Treći odjel), zasjedajući u Vijeću u sastavu:

Georgios A. Serghides, *predsjednik*,

Paul Lemmens,

Georges Ravarani,

María Elósegui,

Darian Pavli,

Anja Seibert-Fohr,

Peeter Roosma, *sudije*,

i Milan Blaško, *sekretar Odjela*,

Imajući u vidu :

predstavku (broj 57292/16) usmjerenu protiv Kraljevine Belgije i čiji je državljanin ove države, gospodin Patrick Hurbain („podnosilac predstavke”) je dana 26. septembra 2016. godine pokrenuo postupak pred Sudom na osnovu člana 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda („Konvencija“),

odluka da se Belgijska vlada („Vlada”) obavijesti o predstavci, zapažanja strana,

komentare dobivene od strane G., kome je predsjednik odjela odobrio da interveniše kao umiješač,

Nakon vijećanja zatvorenog za javnosti koja su održana 23. marta 2021. godine i 18. maja 2021. godine,

Donosi sljedeću presudu, koja je usvojena posljednjeg navedenog datuma:

UVOD

1. Predstavka se odnosi na građansku osudu podnosioca predstavke, glavnog urednika belgijskih dnevnih novina *Le Soir*, da anonimizira, u ime prava na zaborav, elektronsku arhivu članka u kojem se navodi puno ime G.-a, vozača odgovornog za fatalnu saobraćajnu nesreću koja se desila 1994. godine. U pitanju je član 10, Konvencije.

ČINJENICE

2. Podnosilac predstavke je rođen 1959. godine i živi u Genappeu. Njega zastupa A. Berenboom, advokat.

3. Belgijsku vladu („Vlada“) je zastupao njen agent, gospođa I. Niedlispacher, iz Federalne javne službe pravde.

I. KONTEKST PREDMETA

4. Podnosilac predstavke je glavni urednik novina *Le Soir*, jedan od vodećih belgijskih dnevnih novina na francuskom jeziku.

1. U štampanom izdanju iz 1994. godine, jedan članak, između ostalih događaja, se odnosio na saobraćajnu nesreću koju je izazvao G., a koje je prouzrokovalo smrt dvije osobe, a ozlijedio tri. U članku se spominje puno ime G.. On je osuđen je za ta djela 2000. godine. On je odslužio kaznu i 2006. godine dobio je rješenje o rehabilitaciji.

2. Od 13. juna 2008. godine novine nude svoju arhivu od 1989. godine u elektronskom obliku na svojoj internet stranici, uključujući i gore opisani sporni članak. Kada su arhive postavljene na internet i tokom postupka pred domaćim sudovima, članci su bili dostupni besplatno na internet stranici.

7. Dopisima od 15. juna 2010. godine, 07. jula 2010. godine i 19. avgusta 2010. godine, G. je zatražio od pravnog odjela dioničkog društva („S.A.“) Rossel et Compagnie, vlasnici novina *Le Soir*, brisanje ovog članka iz njihove elektronske arhive ili, u najmanju ruku, njegovo anonimiziranje. U prilog svojom zahtjevu, G. je navodio da je on doktor i da se članak pojavljivao kao rezultat unošenja njegovog imena na više pretraživača.

3. Dana 24. januara 2011. godine, pravna služba S.A. Rossel et Cie je odbila izbrisati članak iz svoje arhive i navela je da je obavijestila administratora Google pretraživača kako bi izvršio dereferenciranje spornog članka. Administratoru Google poslan je podsjetnik 23. februara 2011. godine. Pred domaćim sudovima podnosilac predstavke je naveo da su ti dopisi ostali bez odgovora. Sud nije obaviješten o bilo kakvim naknadnim radnjama.

4. Dana 30. marta 2012. godine, G. je podnio tužbu Vijeću za novinarsku etiku („CDJ”), samoregulatornom tijelu za medije na francuskom i njemačkom jeziku u Belgiji.

10. Dana 18. aprila 2012. godine, CDJ je zahtjev proglasio nedopuštenim jer se spor nije odnosio na pitanje novinarske etike. On je podsjetio na rješenja koja su belgijski izdavači uspostavili po pitanju arhive elektronske štampe, naime pravo na ispravljanje (u slučaju da su informacije netačne) i pravo na elektroničku komunikaciju (u slučaju da su informacije nepotpune).

II. POSTUPAK PRED DOMAĆIM SUDOVIMA

5. Dopisom sudskog izvršitelja od 24. maja 2012. godine, na osnovu člana 1382. Građanskog zakonika G. je pozvao pred prvostepeni sud u Neufchâteau-u podnosioca predstavke kako bi dobio anonimiziranje sporne arhive elektronske štampe. Alternativno, ako podnosilac predstavke zaista pruži nepobitan tehnički dokaz o nemogućnosti takvog anonimiziranja, G. je zatražio da se podnosilac predstavke osudi da se internet verzija spornog članka uskladi sa informatičkim oznakama za deindeksiranje na način koje bi spriječilo pojavljivanje, kao rezultat ukucavanja, njegovog imena na pretraživaču internet stranice novina. G. je smatrao da držanje spornog članka na internetu podnosilac predstavke je učinio grešku i povrijedio

njegovo pravo na zaborav, bez da je izvršeno njegovo anonimiziranje ili postavljanje oznake bez indeksiranja, a budući da mu je u tom smislu upućen razuman i obrazložen zahtjev.

6. Presudom od 25. januara 2013. godine, prvostepeni sud je uvažio suštinu zahtjeva G.-a. Konstatujući da podnosilac predstavke nije pružio dokaz da je nemoguće anonimizirati članak, sud je naložio da se zamijeni prezime i ime G.-a slovom X u elektronskoj verziji spornog članka koji se pojavljuje na internet stranici novina i svim ostalim bazama podataka koja su pod njenom odgovornošću. Podnosilac predstavke je osuđen da plati 1 euro G.-u na ime nematerijalne štete, kao i troškove G.-u. Sud je odbacio zahtjeve u vezi sa saopštavanjem strankama i eventualno trećim stranama anonimizirane verzije presude i njenog privremenog izvršenja.

7. Presudom od 25. septembra 2014. godine, Apelacioni sud u Liege-u je potvrdio presudu donesenu u svim njenim odredbama. Apelacioni sud je započeo konstatacijom da su obje strane uživale osnovna prava koja nisu bila apsolutna niti hijerarhijska, te da su imala jednaku vrijednost.

8. U odnosu na kriterij zakonitosti koji je potreban za odstupanje od principa slobode izražavanja, apelacioni sud je naveo da se pravo na zaborav smatra sastavnim dijelom prava na poštivanje privatnog života kako je navedeno u članu 8. Konvencije, članu 17. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i članu 22. Ustava. To je bilo dovoljno da se zadovolji kriterij zakonitosti da bi se moglo odstupiti od principa slobode izražavanja. Podnosilac predstavke nije također mogao biti podržan kada je tvrdio da član 1382. Građanskog zakonika nije jasan i predvidljiv pravni osnov. Ova odredba je predstavljala opće pravo odgovornosti i bila je primjenjiva na novinarske organe koji nisu mogli zanemariti da postoji njihova odgovornost ako je ostvarivanje slobode štampe nanijelo štetu kao rezultat kršenja prava drugih. Kako je podsjetio prvostepeni sud, članovi 1382. i dalje Građanskog zakonika, kako ih tumače belgijska doktrina i sudska praksa, činili su dovoljno dostupan, jasan, precizan i predvidljiv zakon u smislu člana 10. stav (2) Konvencije.

9. Apelacioni sud je dalje smatrao da je, pored tradicionalnog aspekta prava na zaborav, povezano sa ponovnim otkrivanjem od strane medija sudske prošlosti neke osobe, postojao je i drugi aspekt vezan za brisanje digitalnih podataka, a posebno podataka dostupnih na internetu. Spor oko digitalizacije novinarskih arhiva potpada pod ovaj drugi aspekt : pravo na digitalni zaborav. Ulog je dakle bio dobiti brisanje dostupnih informacija na Internetu. O ovom pravu na digitalni zaborav nedavno je obrađen od strane Sud pravde Europske unije (CJUE) u presudi *Google Spain i Google* (C-131/12, 13. maj 2014. godine; niže navedene tačke 41.-45.). CJUE je smatrao da je uvjet povezan s ponovnim otkrivanjem informacija izveden iz rada alata za pretraživanje koji je stavio „na prvo mjesto” informaciju koja bi inače bila nevidljiva na internetu. Ova presuda se svakako odnosila na spor između građanina i operatera pretraživača. Principi utvrđeni ovom

presudom mogli bi se, međutim, u ovom slučaju prenijeti u onoj mjeri u kojoj je izdavač dopustio da se sporni članak prikaže na prvom mjestu putem pretraživača njegovoj internet stranice, koju je moguće besplatno pregledati, postavljenje na prvo mjesto koji je između ostalog značajno uvećan razvojem softvera za pretraživanje tipa Google. Indeksiranje članka na pretraživačima bilo je moguće samo zato što se nalazilo u bazi podataka *Soir* na neanonimiziran način i bez ikakvih oznaka za deindeksiranje.

10. Budući da pravo na digitalni zaborav nije bez ograničenja, morao je biti uokviren u onoj u mjeri u kojoj je moglo doći u sukob sa slobodom izražavanja koju uživa štampa. Da bi se procijenilo održavanje ravnoteže između osnovnih prava koja su posebno utvrđena članovima 8. i 10. Konvencije, trebalo je uzeti u obzir kriterije definisane u sudskoj praksi Suda (*Von Hannover protiv Njemačke (broj 2)*, broj 40660/08 i 60641/08, ESLJP 2012) i CJUE (*Google Spain i Google*, prethodno citirano). Dakle, da bi se priznalo pravo na zaborav, moralo je postojati početno zakonito otkrivanje činjenica, da su činjenice sudske prirode, da nema savremenog interesa za otkrivanja, da postoji odsustvo historijskog interesa za činjenice, da postoji određeni vremenski period između dva otkrivanja, da zainteresovana osoba nema javni život, da ima interes za resocijalizaciju i da je otplatila dug. Trebalo je provjeriti da li je, u ovom predmetu, na osnovu ovih različitih kriterija, ograničenje slobode štampe koje je proizašlo iz zahtjeva koje je uputio G. imalo legitiman cilj i ispunjavao zahtjev proporcionalnosti u skladu sa članom 10. stav (2) Konvencije.

11. U ovom predmetu, Apelacioni sud je smatrao da nije sporno da je inicijalno otkrivanje spornog člana bilo zakonito i da su u vezi s tim povezani događaji bili sudske prirode. Ponovno otkrivanje događaja nije bilo od nikakve trenutne važnosti. G. nije obavljao nikakvu javnu funkciju; samo njegovo svojstvo doktora nije ni na koji način opravdalo zadržavanje njegovog identiteta, oko 20 godina nakon događaja, u članku postavljenog na internetu. Jedno takvo zadržavanje izgledalo je nelegitimno i nesrazmjerno čim nije donosilo nikakvu dodatnu vrijednost članku i bio je takve prirode da je neograničeno i ozbiljno štetilo ugledu G.-a, stvarajući virtualnu kaznenu evidencije za njega, dok je ne samo pravomoćno osuđen za sporne događaje i odslužio svoju kaznu, već je i rehabilitiran. Dvadeset godina nakon događaja, identitet osobe koja nije javna osoba nije donijelo nikakvu dodatnu vrijednost od općeg interesa za sporni članak, koji je samo doprinio statistički javnoj raspravi o sigurnosti na cestama.

12. Po mišljenju Apelacionog suda, brisanje prezimena i imena G.-a nije učinilo podatke nevažnim jer ovo brisanje ne bi imalo uticaja na samu suštinu dostavljenih informacija, a koja se odnosila na tragičnu saobraćajnu nesreće zbog štetnog djelovanja alkohola. Argumente koje je podnosilac predstavke razvio a koji su se odnosile na obavezu pamćenja i potrebom očuvanja cjelovitosti i tačnosti arhive nisu bili relevantni. Zaista, nije bilo zahtjeva za brisanje arhive, već samo za anonimizaciju elektroničke verzije

spornog članka; papirna arhiva je ostala netaknuta, a podnosilac predstavke je zadržao sposobnost da osigura integritet originalne digitalne verzije.

13. Činjenice otkrivene u članku zasigurno nisu bile dio historije, iako se radilo o banalnoj vijesti - iako tragičnoj - za koju se nikako nije tvrdilo, niti je *a fortiori* pokazala, da bi imala poseban utjecaj na javno mnijenje.

20. Konačno, protekao je značajno vrijeme (16 godina) između prve objave članka i prvog zahtjeva za anonimiziranje, ovaj protek vremena na dan izricanja presude je nekoliko 20 godina.

14. Iz svega ovoga je proisteklo da je G. ispunio uslove da uživa pravo na zaborav i da je zadržavanje neanonimiziranog spornog članka na internetu bilo takvo da je nanijelo nesrazmjernu štetu u odnosu na prednostima koji su povezanim sa strogim poštivanjem slobode izražavanja podnosioca predstavke. Uslovi zakonitosti, legitimnosti i proporcionalnosti koji su nametnuti članom 10. stava (2) Konvencije su ispunjeni.

15. Zahtjev za anonimizacijom bio je takav da se osigura uravnoteženost između prisutnih prava. Takva uravnoteženost ne bi bila postignuta uspostavljanjem prava na digitalnu ispravku ili komunikaciju koju je predložio podnosilac predstavke, jer takvi postupci nisu adekvatni. Ovi procesi bi zaista ostavili stigmatizirajući efekat na neograničeno dugo vrijeme teških prekršaja koje je počinio G., kao i već odslužene kazne i shodno tome bi odluka o rehabilitaciji bi bila donesena uzalud. Dakle, najefikasniji način očuvanja privatnog života G.-a bez nesrazmjernog narušavanja slobode izražavanja podnosioca predstavke je bila anonimizacija članka na internet stranici *Soir* zamjenom prezimena i imena G. slovom X.

23. Odbijajući da udovolji zahtjevu za anonimizaciju spornog članka, podnosilac predstavke nije postupio onako kako bi bilo koji normalno razborit i marljiv izdavač postupio u istim okolnostima. Ovo odbijanje predstavlja grešku. Jednostavna pretraga pomoću prezimena i imena G.-a na pretraživaču *Le Soir* ili na Google odmah je prikazivalo sporni članak, koji je nesumnjivo bio izvor štete, u najmanju ruku moralne, za G.-a. Jedna takva situacija olakšala je široj javnosti saznanje o njegovoj sudskoj prošlosti i stoga ga je vjerovatno stigmatiziralo, ozbiljno narušilo njegov ugled i oduzelo mu mogućnost normalne resocijalizacije. Utvrđena je i uzročna veza između greške i pretrpljene štete.

16. Uvažavanje postavljenog zahtjeva G-a nije imalo za posljedicu da svakom pojedincu dodijeli subjektivno pravo na ponovno pisanje niti omogućavalo „falsifikovanje historije”, niti stvoriti „pretjeranu odgovornost” podnosiocu predstavke. Apelacioni sud je pozvan da presudi u konkretnom sporu između dvije strane u kontekstu posebne tužbe koja se oslanja na odgovornost zasnovanu na članu 1382. Građanskog zakonika, istovremeno osiguravajući ravnotežu između dva osnovna prava koje su oba dvije strane isticale.

25. Podnosilac predstavke je dalje tvrdio da je rad baze podataka lista *Le Soir* nije omogućavalo izmjenu arhiviranih članaka, a samim tim i da zamjenu ime G.-a slovom X. Apelacioni sud je naveo da je podnosilac predstavke u prilog svojim tvrdnjama podnio izvještaj koju je pripremila njegova tehnička služba. On je ipak smatrao, da ovaj izvještaj, sastavljen nakon što je podnosilac predstavke pozvao tehničare koji su bili u zavisnoj vezi sa njim, nije pružalo nikakvu garanciju nepristrasnosti i nije imalo nikakvu dokaznu vrijednost. Osim toga, u izvještaju se ne spominje stvarna nemogućnost provođenja tražene mjere, već samo rizici i troškovi. Zaista, jedina nemogućnost koja se spominje bila je „materijalna nemogućnost brisanja prodanih novina, njihova raštrkana zbirka, višestrukih kopija sadržaja na bilo kojem materijalu ili digitalnom mediju, koji se nalaze u javnom vlasništvu”, brisanja koja nisu na bilo koji način tražena.

26. Podnosilac predstavke je podnio žalbu Kasacionom sudu. U jednom od navoda, on je posebno naveo kršenje člana 10. Konvencije. On je posebno tvrdio u prvom dijelu da se njegova krivica za koje se tereti se sastoji u tome što nije poštovao subjektivno pravo, pravo na zaborav, iako ovo pravo nije bilo sadržano u jasnom, preciznom i dostupnom domaćem zakonu, niti višim međunarodnim standardom, već samo doktrinom i sudskom praksom. Presuda Apelacionog suda je stoga zanemarila zahtjev zakonitosti miješanja. U drugom dijelu, podnosilac predstavke je tvrdio da je njegova osuda da promijeni u internet arhivama sadržaj članka koji je objavljen u prošlosti i koji se nalazio u fizičkoj arhivi, predstavljalo neopravdano miješanje u njegovu slobodu izražavanja sa čime se krši član 10. Konvencije.

27. Presudom od 29. aprila 2016. godine, Kasacioni sud je odbacio žalbu. On je smatrao da prvi dio žalbe manjkav, a na osnovu činjenice da je Apelacioni sud pravo na digitalni zaborav zasnovao na doktrini i sudskoj praksi. Sud je istakao sljedeće:

„(...) Proizilazi [iz] obrazloženja [presude apelacionog suda], sa jedne strane, da pobijana presuda podržava, kako se inače navodi, pravo na digitalni zaborav za „unutrašnju komponentu prava na poštivanje privatnog života“ i smatra da je miješanje osnovano, te da se zaštita ovog prava može opravdati u pravu na slobodu izražavanja, a ne na doktrini i sudskoj praksi, za koju ne priznaje opći i regulatorni domet, već na članovima 8. [Konvencije], 17. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i 22. Ustava, sa druge strane, da se poziva na presudu Suda pravde Evropske unije koju citira samo kako bi potkrijepio domet koji pridaje ovom pravu na zaborav.“

28. U odnosu na drugi dio, Kasacioni sud je smatrao da pravo na poštovanje privatnog života, koje uključuje i pravo na zaborav, može opravdati miješanje u pravo na slobodu izražavanja. Digitalno arhiviranje starog članka iz pisane štampe koji je, u vrijeme događaja, legalno govorio o događajima iz prošlosti je od sada obuhvaćen pravom na zaborav nije bio izuzet od miješanja koje bi ovo pravo moglo opravdati u pravu na slobodu izražavanja. Ova miješanja se moglo sastojati od izmjene arhiviranog teksta

na način da se spriječi ili popraviti povreda prava na zaborav. Apelacioni sud je pravno presudio da arhiviranje spornog članka na internetu predstavlja daljnje otkrivanje G.-ove sudske prošlosti koja bi mogla narušiti njegovo pravo na zaborav. Apelacioni sud je zatim izvršila utvrđivanje ravnoteže prava stranaka i pravno obrazložio svoju odluku prema kojoj je podnosilac predstavke, odbijajući da odobri zahtjev za anonimizaciju spornog članka, počinio grešku. Stoga, on je njega pravno osudio da na internetskoj stranici *Soir*-a zamijeni prezime i ime G.-a slovom X. Drugi dio tužbenog zahtjeva stoga se nije mogao prihvatiti.

17. Čini se da je sporni članak još uvijek dostupan na internet stranici *Soir*-a, ali dostupan samo pretplatnicima. Uz članak se nalazi obavijest koja se odnosi na relevantnu sudsku odluku.

RELEVANTNI PRAVNI OKVIR I PRAKSA

I. DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Pitanje zaštite osnovnih prava i pravo na zaborav

30. Ustav Belgije garantuje slobodu izražavanja mišljenja po svim pitanjima (član 19.) i slobodu štampe (član 25.), kao i pravo na poštivanje privatnog i porodičnog života (član 22.).

18. Prije događaja koji su dovele do ovog spora, pravo na zaborav je bio priznat od strane sudova kao sastavni dio prava na poštivanje privatnog života (vidjeti, na primjer, Apelacioni sud u Briselu (ref.), 21. decembar 1995. godine, J.T., 1996., strana 47, Prvostepeni sud u Briselu, 30. juni 1997. godine, J.T. 1997., strana 710, Tribunal prem. inst. Namur, 17. novembar 1997. godine, J.T., 1998., strana 187, Prvostepeni sud u Namur, 27. septembar 1999. godine, Auteurs & Média, 2000., strana 471, Prvostepeni sud u Briselu, 20. septembar 2001. godine, Auteurs & Média, 2002, strana 77). Ovo pravo je kasnije priznao i Kasacioni sud (Cass., 29. april 2016. godine, C.15.0052.F, u predmetu podnosioca predstavke, i Cass., 08. novembar 2018. godine, C.16.0457.F).

B. Građanski zakonik

32. Prema članu 1382. Građanskog zakonika, „svako ljudsko djelo, koje drugome nanese štetu obavezuje osobu po čijoj se krivici to dogodilo da ga popravi“.

33. Ova odredba može poslužiti kao osnova za građanske tužbe za zloupotrebu slobode štampe (Cass., 04. decembar 1952. godine, Pas. 1953, I, strana 215; vidjeti *De Haes i Gijssels protiv Belgije*, 24. februar 1997. godine, tačka 26., Zbirka presuda i odluka 1997. I).

C. Zakon od 08. decembra 1992. godine o zaštiti privatnog života u pogledu obrade ličnih podataka

34. Prema članu 8. stav (1) Zakona od 08. decembra 1992. godine o zaštiti privatnog života u pogledu obrade ličnih podataka („zakon koji se odnosi na zaštitu privatnog života“), koji je bio na snazi u momentu događaja, bila je zabranjena obrada ličnih podataka u vezi sa sporovima podnesenim sudovima, kao i organima uprave, sa sumnjama, gonjenjem ili osudama koje se odnose na djela ili na administrativne sankcije ili sigurnosne mjere. Međutim, član 3. stav (3) a) zakona predviđa da se član 8. ne primjenjuje na obradu ličnih podataka koja se vrši isključivo u svrhe novinarstva kada se obrada odnosi na podatke koji su očito postali javni od strane dotične osobe ili na podatke koji su usko povezani sa javnom prirodom dotične osobe ili na događaje u kojima je on bio uključen.

35. U skladu sa članom 14. navedenog zakona, predsjednik prvostepenog suda, zasjedajući u skraćenom postupku, bio je nadležan da sasluša svaki zahtjev kojim se nastoji ispraviti, izbrisati ili zabraniti korištenje bilo kojih netačnih ličnih podataka ili, s obzirom na svrhu obrade, nepotpuni ili irelevantni, čije je snimanje, komunikacija ili čuvanje bilo zabranjeno, obrada na koju dotična osoba usprotivila ili još koja je čuvana duže od odobrenog perioda.

36. Odlučujući o osnovanosti na osnovu ovog zakona, predsjednik prvostepenog suda u Briselu odbio je da naredi anonimizaciju članka objavljenog u internet arhivi nekoliko novinskih društava (Civ. Bruxelles (pres), 09. oktobar 2012. godine, Auteurs & Média, 2013, strana 267). Tužitelj je zasnovao svoju tužbu na pravu prigovora i ispravljanja koji su zakonom dodijeljeni osobi na koju se odnosi. Predsjednik je smatrao da stavljanje novinarskih arhiva na internet može zadovoljiti definiciju obrade koja se vrši isključivo u svrhe novinarstva za koje je zakonom priznat derogativni režim, posebno u pogledu dva razmatrana prava, i koja, u predsjednikovim očima, nije bila vremenski ograničena, jer se novinarstvo nije odnosilo samo na „informisanja javnosti o aktuelnim događajima“. Shodno tome, predsjednik je odbio udovoljiti zahtjevu. Ova naredba je potvrđen u žalbenom postupku (Brisel, 21. mart 2013. godine, broj 2012/AR/2791, neobjavljeno).

19. Zakon od 08. decembra 1992. godine ukinut je zakonom od 30. jula 2018. godine o zaštiti fizičkih lica u pogledu obrade ličnih podataka. Član 24. stav (2) navedenog zakona isključuje primjenu niza članova Uredbe 2016/679 Evropskog parlamenta i Vijeća od 27. aprila 2016. godine (niže navedena tačka 48.) na obradu ličnih podataka koje se vrši u novinarske svrhe. Član 17. Uredbe se ne nalazi među ovim članovima.

D. Rehabilitacija osuđenog lica

20. Članovi od 621. do 634. Zakona o krivičnom postupku predviđaju mogućnost da osuđeno lice, pod određenim uslovima, zatraži rehabilitaciju. Ovo odobrava Apelacioni sud.

21. Rehabilitacija osuđenog lica nema efekat skrivanja, kao da se nikada nije ni desilo, činjenica koje su, sudski utvrđene, su bile osnov za osudu rehabilitovane osobe. Osuda i dalje postoji i rehabilitacija ne sprečava da treća lica - uključujući i štampu - da se pozivaju na nju (Cass., 23. april 1997. godine, Pas. 1997, I, broj 199).

II. TEKSTOVI USVAJANI U VIJEĆU EUROPE

22. Relevantne odredbe Konvencije o zaštiti pojedinaca u pogledu automatske obrade ličnih podataka, Preporuke broj R (2000) 13 Komiteta ministara Vijeća Europe državama članicama, o europskoj politici o dostupnosti arhivske građe, Preporuke Rec (2003) 13 Komiteta ministara državama članicama o širenju informacija od strane medija u vezi sa krivičnim postupcima i Preporuke Rec (2012)3 Komiteta ministara državama članicama o zaštiti ljudskih prava u kontekstu pretraživača koji su izloženi u presudi *M.L. i W.W. protiv Njemačke* (broj 60798/10 i 65599/10, tačke 52.-56., 28. juni 2018. godine).

III. PRAVO EUROPSKE UNIJE

23. Direktiva 95/46/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 24. oktobra 1995. godine o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom ličnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka je imala za cilj zaštitu osnovnih prava i sloboda fizičkih lica (posebno njihovo pravo na privatni život) pri obradi ličnih podataka, sa uklanjanjem prepreka slobodnom kretanju takvih podataka. U skladu s članom 9. Direktive, Države članice su predvidjeli izuzeća i odstupanja u jednom broju poglavlja za obradu ličnih podataka koja se vrše isključivo u novinarske svrhe ili radi umjetničkog ili književnog izražavanja, „jedino u mjeri u kojoj su neophodni radi usklađivanje prava na privatnost sa propisima koja uređuju slobodu izražavanja“.

24. U predmetu *Google Spain SL i Google Inc.*, u daljem tekstu „*Google Spain*“ (presuda od 13. maja 2014. godine, C 131/12, EU:C:2014:317), Sud pravde Europske unije (CJUE) je bio pozvan da definiira obim prava i obveza koje proizlaze iz Direktive 95/46/EZ u vezi sa pretraživačima podataka na internetu. U osnovi presude bilo je podnošenje zahtjeva španjolskog državljanina Španjolskoj agenciji za zaštitu podataka protiv španjolskog dnevnih novina i protiv Google. Državljanin se požalio da je, kada je jedan korisnik interneta unio njegovo ime u Google pretraživač, na popisu rezultata bile prikazane poveznice prema dvije stranice dnevnog lista

u kojima se navodi njegovo ime, a u vezi sa prodajom putem aukcije nakon sudskog postupka. Zainteresovana osoba je zatražila od dnevnih novina ili da izbriše ili da izmjeni predmetne stranice kako bi se nestali njegovi lični podaci, bilo korištenjem određenih alata koje pruža pretraživač za zaštitu ovih podataka. On je također zatražio od Google da izbriše ili prikrije njegove lične podatke kako bi nestali iz rezultata pretraživanja i svakodnevnih poveznica. Dok je Španska agencija odbacila tužbu protiv dnevnog lista, ona je prihvatila tužbu protiv Google, koji podnosi žalbu španskim sudovima. U kontekstu ovog pravnog spora, CJUE je upućen zahtjev za donošenje prethodne odluke u ovom predmetu.

43. CJUE je ocijenio da operacije koje provodi operator pretraživača trebaju biti kvalificirani kao „obrada podataka“ za koju je „odgovoran“ (član 2. b i d), i to bez obzira na činjenicu da su ti podaci već objavljeni na internetu i da ih pretraživač nije izmijenio. On je naveo, u mjeri u kojoj se aktivnosti pretraživača razlikuju od obrade koju provode izdavači internet stranice, i da je dodatno utjecalo na osnovna prava zainteresovane osobe, operator ovog pretraživača morao je osigurati da garancije koje su predviđene direktivom mogu razviti svoj puni učinak. Osim toga, s obzirom na lakoću sa kojom se informacije objavljene na jednoj internet stranici mogu replicirati na druge internet stranice, djelotvorna i potpuna zaštita zainteresovanih osoba, posebno njihovo pravo na poštivanje privatnog života ne bi se moglo postići ako bi te osobe morale najprije ili paralelno pribaviti brisanje podataka o njima od urednika internet stranice. CJUE je zaključio da je operator pretraživača bio dužan ukloniti spisak rezultata koji se prikazuje nakon pretraživanja po imenu jedne osobe, poveznice do internet stranice koje su objavila treća lica i koje sadrže informacije koje se odnose na ovu osobu, kao i u slučaju gdje ovo ime ili ovi podaci nisu prethodno ili istovremeno izbrisani sa ovih internet stranica, i to, ovisno o slučaju, čak i kada je njihovo objavljivanje samo na ovim stranicama bilo zakonito.

44. CJUE je dodao da bi čak i početno zakonita obrada tačnih podataka mogla sa vremenom postati nekompatibilna sa Direktivom kada ti podaci više nisu neophodni za svrhe radi kojih su prikupljeni ili obrađeni. On je precizirao da je to posebno bio slučaj kada su izgledali neadekvatni, kada nisu relevantni ili više nisu relevantni ili kada su bili pretjerani u odnosu na svrhe i vrijeme koje je proteklo. CJUE je zaključio da, s obzirom na članove 7. i 8. Povelje o osnovnim pravima Europske unije, koji garantuju pravo na poštivanje privatnog života i pravo na zaštitu ličnih podataka, zainteresovana osoba je imala pravo da podaci koji su u pitanju koji se odnose na njegovu osobu ne budu više nisu povezani s njegovim imenom pomoću popisa rezultata i stoga je mogla zahtijevati da informacije više ne budu dostupne široj javnosti zbog njihovog uključivanja u takav popis rezultata, njegova su prava prevladala, u načelu, ne samo nad ekonomskim interesom operatera pretraživača, nego i nad interesom ove javnosti da

imaju pristup tim informacijama prilikom pretrage imena te osobe. Prema CJUE-u, međutim, to ne bi bio slučaj ako se čini, iz posebnih razloga, kao što je uloga zainteresovane osobe u javnom životu, da je miješanje u njegova osnovna prava opravdano prevladavajućim javnim interesom da se, na osnovu ovog uključivanja, ima pristup dotičnim informacijama.

45. U pogledu razlike u tretmanu izdavača internet stranice i operatora pretraživača, CJUE je primijetio sljedeće:

„85. Nadalje, urednička obrada internet stranice koja se sastoji od objavljivanja informacija koje se odnose na fizičko lice može se, ako je takav slučaj, izvršiti „isključivo u novinarske svrhe“ i na taj način na osnovi člana 9. Direktive 95/46 uživati odstupanja koja su njome utvrđena, dok se čini da to nije slučaj kad je riječ o obradi koju provodi operater pretraživača. Na taj način nije moguće isključiti da se u određenim okolnostima lice, čiji se podaci obrađuju, može ostvariti prava navedena u članu 12. stav (b) i članu 14. prvi stav (a) Direktive 95/46 protiv navedenog operatora, ali ne i protiv urednika navedene internet stranice.

86. Konačno, potrebno je napomenuti da ne samo da se sa motivom koji opravdava, na osnovu člana 7. Direktive 95/46, objava ličnog podatka na internet stranici ne podudara se nužno sa onim koji se primjenjuje na aktivnost pretraživača, ali da, čak i kad je takav slučaj, rezultat utvrđivanje ravnoteže uključenih interesa, koji će biti učinjeno na osnovu člana 7. stav (f) i člana 14. prva stav, tačka (a) ove direktive, može se razlikovati shodno tome da li se radi o obradi koju izvršava operater pretraživača ili urednik internet stranice, s obzirom na to da, sa jedne strane, legitimni interesi koji opravdavaju ove obrade mogu biti različiti i, sa druge strane, posljedice navedenih obrada na osobu čiji se podaci obrađuju i posebno njen privatni život nisu nužno iste.

87. Naime, u mjeri u kojoj uključivanje u popis rezultata, prikazano nakon izvršenog pretraživanja provedenog na osnovu imena osobe, internet stranice i informacija koje su na njoj sadržani u vezi sa tom osobom, značajno olakšava dostupnost tih informacija svakom korisniku interneta koji provodi istraživanje o navedenoj osobi i može imati ključnu ulogu u širenju takvih informacija, ono može predstavljati veće miješanje u osnovno pravo na poštivanje privatnog života osobe na koji se odnosi nego objavljivanje od strane urednika ove internet stranice“.

46. U Smjernicama koje se odnose na izvršenje presude Suda pravde EUropske unije u predmetu „*Google Spain i Inc. / Agencia Española de Protección de datos (AEPD) i Mario Costeja González*“, C-131/12, usvojena 26. novembar 2014. godine, Radna grupa „Član 29.“ za zaštitu podataka je posebno navela sljedeće:

„18. Pretraživači ugrađeni u internet stranice nemaju isti učinak kao „vanjski“ pretraživači. Sa jedne strane, oni pokrivaju samo informacije sadržane na internet stranicama koja su u pitanju. Sa druge strane, čak i ako korisnik traži istu osobu na nekoliko internet stranica, interni pretraživači neće sastaviti potpuni profil zainteresovane osobe i rezultati neće imati ozbiljan utjecaj na nju. Stoga, na uopćeni način, pravo na brisanje sa popisa ne bi se trebalo primjenjivati na pretraživače sa ograničenim dometom, posebno u slučaju alata za pretraživanje internet stranica ili novina.

(...)

21. Sa materijalne tačke gledišta, i kao što je već spomenuto, presuda izričito ukazuje na to da se ovo pravo odnosi samo na rezultate dobivene pretraživanjem u

vezi sa imenom osobe i nikada ne sugerira da je potpuno brisanje indeksne strane pretraživača potrebno. Stranica bi i dalje trebala biti dostupna koristeći druge pojmove za pretraživanje. Treba napomenuti da se u presudi koristi izraz „zime“ bez dodatnih pojašnjenja.“

47. Drugi dio smjernica odnosi se na zajedničke kriterije koje su organi vlasti za zaštitu podataka pozvani primijeniti pri rješavanju pritužbi koje dobiju nakon odbijanja pretraživača da ih izbrišu sa popisa. U svojim relevantnim dijelovima, osmi i trinaesti kriteriji glase:

„8. Da li obrada podataka nanosi štetu osobi na koju se odnosi? Imaju li podaci nesrazmjerno negativan utjecaj na privatni život osobe na koje se odnosi?

(...)

Podaci bi mogli imati nesrazmjerno negativan utjecaj na osobu na koji se odnose ako se rezultat pretraživanja odnosi na lakši ili beznačajni prekršaj koji nije više predmet javne rasprave ili koji možda nikada ni bio i ako nema velikog interesa javnosti da ta informacija budu dostupna.

(...)

13. Da li se podaci odnose na krivično djelo?

Države članice EU mogu imati različite pristupe objavljivanju informacija o počiniteljima i njihovim prekršajima. Mogu postojati posebne zakonske odredbe koje utiču na dostupnost ove vrste informacija tokom vremena. Organi zaduženi za zaštitu podataka rješavati će takve slučajeve u skladu sa principima i pristupima koji su na snazi u njihovoj državi članici. Na jedan uopćeni način, veća je vjerovatnoća da će organi zaduženi za zaštitu podataka razmotriti dereferenciranje rezultata pretraživanja koji se odnose na relativno manje zločine koji su počinjeni prije mnogo vremena, nego razmotriti isto za teže zločine koji su počinjeni nedavno. Međutim, ova pitanja zahtijevaju pažljivo razmatranje i rješavati će se od slučaja do slučaja.“

48. Nakon presude Apelacionog suda u ovom predmetu, Uredba 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. aprila 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi obrade ličnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka („RGPD“) je stavila van snage Direktivu 95/46/EZ od 24. oktobar 1995. godine. Član 17. ove uredbe glasi :

Član 17.

Pravo na brisanje („pravo na zaborav“)

„(1) Osoba na koju se odnosi ima pravo dobiti od odgovornog lica za obradu, u što kraćem roku, brisanje ličnih podataka koji se na njega odnose, i odgovorno lice za obradu ima obavezu obrisati lične podatke u što kraćem roku, ako je ispunjen jedan od sljedećih uvjeta:

a) lični podaci koji više nisu potrebni u svrhe za koje su prikupljeni ili na drugi način obrađeni; (...)

(2) Kada javno objavi lične podatke i kada je obavezan da iz obriše shodno stavu (1), odgovorno lice za obradu, uzimajući u obzir dostupne tehnologije i troškove provedbe, poduzima razumne mjere, uključujući mjere tehničke prirode, kako bi obavijestio odgovorna lica za obradu koji obrađuju takve lične podatke da je osoba na

koje se odnosi zatražilo brisanje od strane odgovornih lica za obradu svih poveznica prema takvim ličnim podacima ili bilo koje kopije ili reprodukcije istih.

(3) Stavovi (1) i (2) ne primjenjuju se ako je ova obrada neophodna

a) radi ostvarivanja prava na slobodu izražavanja i informisanja;

(...)

d) u svrhu arhiviranja u javnom interesu, u svrhu naučnog ili historijskog istraživanja ili u statističke svrhe u skladu s članom 89. stavom (1), u mjeri u kojoj je pravo iz stava (1) moguće onemogućiti ili ozbiljno ugroziti postizanje ciljeve navedene obrade;

(...“

49. Od izricanje presude u predmetu *M.L. i W.W. protiv Njemačke* (citirano gore), CJUE je 24. septembra 2019. godine donijela dvije presude koje se odnose na prethodna pitanja a koja se odnose na obavezu dereferenciranja od strane operatora pretraživača: *GC i drugi protiv Nacionalne komisije za informatiku i slobode (CNIL)* (C -136/17, EU:C:2019:773) i *Google protiv Nacionalne komisije za informatiku i slobode (CNIL)* (C -507/17, EU:C:2019:772).

50. U prvoj presudi (C-136/17), CJUE je potvrdio da operater pretraživača može podlijegati obavezi dereferenciranja. Međutim, kada primi zahtjev u tom smislu, mora staviti u ravnotežu sa jedne strana prava na poštovanje privatnog života i zaštitu ličnih podataka osobe koja je podnijela zahtjev za dereferenciranja, i sa druge strane, sloboda informisanja korisnika interneta potencijalno zainteresiranih za navedene informacije. CJUE se pozvao na presudu *M.L. i W.W. protiv Njemačke* (citirano gore), kako bi posebno zaključila, da pripada operatoru pretraživača „da izvrši procjenu, u okviru zahtjeva za dereferenciranje koji se odnosi na veze prema internet stranicama na kojima su objavljene informacije o sudskom postupku u krivičnim stvarima koji je vođen protiv osobe na koju se odnosi, [...] ako, s obzirom na sve okolnosti predmeta, kao što su posebno priroda i težina predmetnog krivičnog djela, tok i ishod navedenog postupka, protek vremena, uloga koju ta osoba ima u javnom životu i njeno ponašanje u prošlosti, interes javnosti u trenutku podnošenja zahtjeva, sadržaj i oblik objave, kao i njene posljedice za navedenu osobu, ova osoba ima pravo osigurati da navedeni podaci nisu više, u sadašnjoj fazi, povezani sa njegovim imenom na popisu rezultata, koji se prikazuje nakon pretraživanja izvršenim pod tim imenom“ (tačka 77.).

51. U drugoj presudi (C-507/17), CJUE je precizirao da pravo Europske unije ne zahtjeva od operatora pretraživača da izvrši dereferenciranje svih verzija svog pretraživača. Ipak, on je obavezan da isto učini u odgovarajućim verzijama Država članica i uvesti mjere koje odvrćaju korisnike interneta da imaju, iz bilo koje Države članice, pristup vezama na koje se odnose na verzije ovog pretraživača izvan Europske unije. Pored toga, pravo Europske unije ne sprječava da kontrolno tijelo ili sudsko tijelo

Države članice može izvršiti utvrđivanje ravnoteže između uključenih osnovnih prava, u svjetlu nacionalnih standarda za zaštitu osnovnih prava i na osnovu toga, naredite, ako je potrebno, operateru takvog pretraživača da izvrši dereferenciranje na svim verzijama navedenog pretraživača.

PRAVO

O NAVODNOJ POVREDI ČLANA 10. KONVENCIJE

52. Podnosilac predstavke navodi da njegova osuda na anonimiziranje arhiviranu verziju spornog članka na internet stranici lista *Le Soir* predstavlja kršenje slobode izražavanja, slobode štampe i slobode širenja informacija. On se poziva na član 10. Konvencije, koji u relevantnim dijelovima glasi:

„1. Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo obuhvaća slobodu vlastitog mišljenja, primanja i saopćavanja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. (...)

2. Pošto ostvarivanje ovih sloboda povlači za sobom dužnosti i odgovornosti, ono se može podvrgnuti formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom i neophodnim u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, teritorijalnog integriteta ili javne sigurnosti, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, sprečavanja otkrivanja informacija dobivenih u povjerenju, ili radi očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva.“

A. O dopuštenosti

25. Sud konstatuje da predstavka nije očigledno neosnovana ili nedopuštena po osnovu nekog razloga definisanim iz člana 35. Konvencije, te je proglašava dopuštenom.

B. O osnovanosti

1. Teze strana

a) Podnosilac predstavke

i. O zakonitosti miješanja

54. Podnosilac predstavke tvrdi da se njegova osuda ne zasniva na jasnom i predvidljivom zakonu koji mu omogućava da predvidjeti pravne posljedice svojih postupaka. Član 1382. Građanskog zakonika ne daje detalje o vrsti dozvoljenih ograničenja, niti o njihovoj svrsi, trajanju i obimu, niti o kontroli koje mogu biti predmet. Pravo na zaborav o kome je posvećeno tek nekoliko rijetkih belgijskih sudskih odluka se primjenjuje isključivo na nova objavljivanja, a ne i na digitalnu reprodukciju izvornog, arhiviranog i nepromijenjenog članka.

55. Apelacioni sud je napravio analogiju sa presudom CJUE -a *Google Spain*, prenoseći principe koji su utvrđeni ovom presudom za pretraživača na novinskog izdavača. On je izjednačio novinske izdavače sa pretraživačima, ne uzimajući u obzir činjenicu da ne podliježu istim obavezama, novinski izdavači imaju izuzetke „za potrebe novinarstva“ u smislu članka 9. Direktive 95/46/EZ, i to dok je CJUE eksplicitno razlikovao ove dvije vrste aktivnosti.

56. Osim toga, belgijska sudska praksa već je naznačila da zakon od 08. decembra 1992. godine o zaštiti privatnog života nije nametnuo period za štampu nakon kojeg je svako širenje informacija moralo biti učinjeno na anonimizira način od strane odgovornih lica za obradu ili od strane treće strane (vidjeti tačku 36. gore). Pored toga, ovaj zakon izričito ovlašćuje novinare za obradu sudskih podataka. Podnosilac predstavke tvrdi da ono što je odobreno posebnim zakonom ne može biti zabranjeno zajedničkim pravom o odgovornosti.

57. Osim toga, rijetke odluke kojima je sankcionisano pravo na zaborav na osnovu člana 1382. Građanskog zakonika zadržavaju uslove koji su bili predmet neobjavljenih tumačenja i stoga nepredvidljivih. Zadržati, kao što je to učinio Apelacioni sud u ovom predmetu, da ovaj spor nema za cilj „sankcionirati iznošenje na vidjelo starih događaja, već pribavljanje brisanja informacija dostupnih na Internetu“ dovodi do značajne izmjene uslova primjene prava na zaborav koje je do sada primjenjivala sudska praksa. Ekstenzivno tumačenje Apelacionog suda o ovim kriterijima daje, prema podnosiocu predstavke, apsolutni i automatski karakter prava na zaborav, sa posljedicom da protek vremena omogućuje anonimizaciju bilo koje elektronske arhive, i dakle svih arhiva sudske štampe. Stoga bi se integritet novinarskih arhiva postupno izbrisalo zbog date mogućnosti bilo kome da dobije anonimizaciju. Tada postoji opasnost od nestanka same djelatnosti arhiviranja. Ova anonimizacija bi stoga trebala biti dio posebno strogog i efikasnog okvira u pogledu sudske kontrole protiv mogućih zloupotreba.

58. Konačno, podnosilac predstavke podvlači da RGPD, koji je posvetio tumačenje o pravu na zaborav, a koje je usvojio CJUE u presudi *Google Spain*, izričito predviđa izuzetak za obradu podataka „u arhivske svrhe u javnom interesu“ (Član 17. stav (3) d); gore navedena tačka 48.).

ii. O neophodnosti miješanja

59. Podnosilac predstavke smatra da njegova osuda nije bila strogo neophodna u demokratskom društvu. Ono što bi uzrokovalo prigovor G.-a bilo bi to što je članak indeksiran od strane pretraživači, a ne sam članak kao takav. Zaista, pretraživači su ti koji postavljaju arhive na vidjelo. Deindeksiranje članka trebalo je stoga preferirati u odnosu na anonimizaciju jer isti manje narušava slobodu izražavanja.

60. Ulog u ovom predmetu je važan. Naime, aktivnost digitalnog arhiviranja bila bi ozbiljno ugrožena zahtjevima za anonimizacijom. Ostvariti pravo na zaborav po pitanju novinarskog arhiviranja predstavlja rizik da to pravo postane pravo na brisanje ili ponovno pisanje informacija, a time i rizik oštećenja slobode informiranja i same prirode arhive koji pretpostavlja da se radi o originalnom dokumentu, a ne o izmijenjenom. Osuda podnosioca predstavke na anonimiziranje sporne arhive imao bi odvrćajući efekat na slobodu izražavanja i slobodu štampe i ohrabrio bi *in fine* na zaustavljanje svoje djelatnost elektronskog arhiviranja.

61. Također, belgijski sudovi nisu stavili u ravnotežu suprostavljene uključene interese, a u skladu sa kriterijima utvrđenim u sudskoj praksi Suda. Naročito, ispitivanje loše reputacije G.-a nije u skladu sa sudskom praksom Suda koji ukazuje na to da se osoba ne može žaliti na povredu ugleda koja na predvidljiv način proizilazi iz njezinih vlastitih radnji, kao što je krivično djelo.

62. U odnosu na ozbiljnost izrečene mjere, podnosilac predstavke smatra da su postojale i druge mjere, koje manje štete slobodi izražavanja, naime, dodatak koji bi bio dodan tada objavljenim informacijama, spominjući odluku o rehabilitaciji G.-a, ili dereferenciranje spornog članka od strane pretraživača kao što je Google. U vezi sa ovom posljednjom tačkom, podnosilac predstavke navodi da je na G.-u bilo da podnese zahtjev za dereferenciranje kod pretraživača. U nastojanju da pomogne podnosiocu predstavke, pravni odjel *Le Soir*-a ipak je sam zatražio od Google da izvrši dereferenciranje spornog članka, ali su njihovi zahtjevi ostali bez odgovora.

63. Podnosilac predstavke zaključuje da razlozi koje je naveo Apelacioni sud i koje je potvrdio Kasacioni sud nisu dovoljni da dokažu da je miješanje bilo „neophodno u demokratskom društvu“. Kasacioni sud se ograničio na zaključak da je presuda Apelacionog suda pravno opravdana bez odgovora na argumente koje je iznio podnosilac predstavke.

64. Podnosilac predstavke dalje tvrdi da se pravo na zaborav ne može transformisati u „pravo da se bude zaboravljen“, odnosno u mogućnost da svako ponovo ispiše svoju ličnu historiju. Krivične presude koje su dovele do javnih suđenja o kojima je pisala štampa pripadaju podacima koji su vrijedni čuvanja od strane medija. One se mogu biti dereferencirani ako su ispunjeni uvjeti, ali ne i cenzurisani.

b) Vlada

i. O zakonitosti miješanja

65. Vlada podsjeća da predvidljivost zakona ne može značiti pretjeranu rigidnost. U ovom predmetu, osuđujuća presuda podnosioca predstavke zasnovana je na odredbama Konvencije i Ustava koje garantuju pravo na zaštitu privatnog života - čiji je dio i pravo na zaborav - kao i na članu 1382. Građanskog zakonika, koji čine dovoljno predvidljivu pravnu osnovu.

Miješanje u slobodu izražavanja stoga ne proizlazi ni iz belgijske doktrine i sudske prakse, niti iz presude CJUE -a protiv *Google Spain*.

66. Prihvaćeno je u zajedničkom belgijskom pravu o odgovornosti da kršenje prava na poštivanje privatnog života iz kojeg proizlazi pravo na zaborav predstavlja grešku koja proizlazi iz nepoznavanje pisanih standarda ponašanja. Podnosilac predstavke stoga nije mogao biti svjestan da bi se mogla utvrditi njegova odgovornost. Član 1382. Građanskog zakonika dovoljno je dostupan, jasan, precizan i predvidljiv. U kombinaciji sa članom 8. Konvencije, ova odredba čini dovoljno predvidljivu osnovu da opravda miješanje u slobodu izražavanja.

67. Činjenica da su drugi sudovi, belgijski ili inostrani, postigli različite rezultate nije relevantna utoliko što su ti sudovi primijenili isto obrazloženje koje je dovelo do različitih rezultata zbog posebnih okolnosti predmeta u kojima su odlučivali. U svakom slučaju, izuzeci predviđeni za novinare nisu apsolutni i moraju biti uravnoteženi u odnosu na kriterije koje je odredio Sud.

ii. O neophodnosti miješanja

68. Vlada podsjeća da niti pravo javnosti da bude obaviještena o događajima iz prošlosti niti pravo na uspostavu arhive na internetu nisu apsolutna prava. Ona smatra da je početno miješanje G.-a u ostvarivanje njegovog prava na poštivanje privatnog života proizašlo iz odluke izdavača novina *Le Soir* da objavi sporne informacije i da ih zadrži na internetu, čak i ako ne privlači pažnju javnosti. Domaći sudovi su ispitali sve pravne i tehničke argumente stranaka i osudili su podnosioca predstavke na srazmjernu mjeru, uzimajući u obzir stepenatost mjera koje je podnosilac predstavke predložio. Oni su posebno smatrali nedovoljnim dodavanje komentara na članak objavljen na internetu. Apelacioni sud se odlučio za mjeru anonimizacije spornog članka nakon što je izvagao interese o kojima je riječ. Vlada je naglasila da osudom podnosioca predstavke nije narušen integritet arhive kao takve, već samo dostupnost članka takvog kakvog jest javnosti objavljenog na internetu. Arhiva na papiru ostaje netaknuta, a pojedinci kao i istraživači i dalje mogu zatražiti pristup neanonimiziranoj digitalnoj verziji članka.

69. Predmet se mora razlikovati od predmeta *M.L. i W.W. protiv Njemačke* (broj 60798/10 i 65599/10, 28. juni 2018. godine), uzimajući u obzir posebne okolnosti predmeta, posebno da je G. nepoznat, odsustva njegovog kontakta sa štampom i manjeg interesa za događaje koji su vezani za sporni članak. Vlada također podvlači da su prijavljene informacije postale upravo štetne zbog protoka vremena te da je postavljanje članka na internetu izvršeno sa više od 15 godina nakon objavljivanja članka u štampanom obliku. Stoga se ovaj predmet također razlikuje od činjenica o

kojima je riječ u presudi *Węgrzynowski i Smolczewski protiv Poljske* (broj 33846 / 07, 16. juli 2013. godine).

70. Vlada je zaključila podsjetivši da su belgijski sudovi presudili u konkretnom sporu između dvije strane u kontekstu tužbe za odgovornost, vodeći računa o uravnoteženosti između dva različita osnovna prava na koja se poziva svaka od strana. Odluke su donesene ispitivanjem kriterija koje je utvrdio Sud i primjenom razumne ravnoteže prisutnih interesa. Stoga nema dovoljno jakih razloga da se ocjena domaćih sudova zamijeni ocjenom Suda.

2. Teza treće strane umiješača

71. Treća strana umiješač G. je osoba koja je zatražila anonimizaciju njegovog imena u članku o kojem je riječ u ovom predmetu. Prema njegovim riječima, podnosilac predstavke je pokazao stvarnu odlučnost da se usprotivi ovom zahtjevu. U odnosu na činjenice, on posebno izjavljuje da iako je on sam pred prvostepenim sudom predložio kao alternativnu anonimizaciji, stavljanje oznake o ne-indeksiranju, podnosilac predstavke je tada odbacio ovo rješenje.

72. On tvrdi da je član 1382. Građanskog zakonika u kombinaciji sa pravom na zaborav kako je utvrđeno u sudskoj praksi i doktrini kao sastavni dio prava na poštovanje privatnog života predstavljala dovoljno predvidljivu pravnu osnovu koja ispunjava uslove iz člana 10. stav (2) Konvencije.

73. Kada je u pitanju neophodnost miješanja, on insistira na karakter prošlosti članka koja mu je pružala manju zaštitu, na velikom uticaju ponovnog objavljivanja članka na internetu stavljanjem arhive na internet i na potpunom nedostatku interesa javnosti da zna njegovo puno ime u ovom članku. On podvlači da se ne radi o prisiljavanju medija na brisanje iz njihovih arhiva lične podatke na jedan opći način ili svih onih koji bi podnijeli zahtjev, već da se kontekstualizirano ispitaju osnovna prava koja su u to uključena.

3. Ocjena suda

74. Nije sporno da građanska osuda podnosioca predstavke za anonimizaciju spornog člana predstavlja „miješanje“ u njegova prava zagwarantovana članom 10. Konvencije.

75. Mješanje u ostvarivanje prava na prenos informacija ili ideja suprotno je Konvenciji ako ne ispunjava uvjete predviđene u stavu (2) člana 10. Dakle, postojala je potreba da se utvrdi da li je to „propisano zakonom“, da li je ciljala jedan ili više legitimnih ciljeva navedenih u tom stavu i da li je bilo „neophodno, u demokratskom društvu“, za postizanje ovaj ili ove ciljeve.

a) O zakonitosti miješanja

76. Podnosilac predstavke je tvrdio da njegova osuda nije bila predvidljiva.

77. Opći principi koji se odnose na garanciju predvidljivosti zakona koji se zahtijeva u okviru člana 10. Konvencije sažeti su u presudi *Delfi AS protiv Estonije*, broj 64569/09, tačke 120.-122., ESLJP 2015; vidjeti također, nedavno, *Satakunnan Markkinapörssi Oy i Satamedia Oy protiv Finske*, broj 931/13, tačke 142.-145., 27. juni 2017. godine, *Magyar Kétfarkú Kutya Párt protiv Mađarske*, broj 201/17, tačke 93.-101., 20. januar 2020. godine i *Selahattin Demirtaş protiv Turske* (broj 2), broj 14305/17, tačke 249.-253., 22. decembar 2020. godine).

78. Sud mora ispitati da li je primjena od strane domaćih sudova člana 1382. Građanskog zakonika - koji predstavlja zajedničko pravo odgovornosti - na situaciju podnosioca predstavke bila predvidljiva. U tu svrhu uzima se u obzir cijeli unutrašnji pravni okvir, to jest kako primijenjeni pisani standardi, kao i opći principi prava i sudske prakse (*Delfi AS*, citirano gore, tačka 128.).

79. Sud prije svega primjećuje da belgijski zakon priznaje pravo na zaborav kao sastavni dio prava na poštivanje privatnog života (vidjeti tačku 31. gore). Kako je podsjetio Kasacioni sud u ovom predmetu, ovo pravo proizlazi iz člana 8. Konvencije, člana 17. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i člana 22. Ustava (vidjeti tačku 27. gore). Apelacioni sud je posebno na ovim odredbama zasnovao tačku o priznanju G.-u pravu na zaborav (vidjeti gore tačku 14.).

80. Tumačenje obima prava na zaborav je na domaćim vlastima, a posebno na sudovima koji imaju primarnu odgovornost za tumačenje domaćeg zakona. Zadatak Suda je ograničen na utvrđivanje da li su njeni efekti kompatibilni s Konvencijom, osim ako je usvojeno tumačenje proizvoljno ili očigledno nerazumno (*Radomilja i drugi protiv Hrvatske*, broj 37685/10 i 22768/12, tačka 149., 20. mart 2018. godine, *S., V. i A. protiv Danske*, broj 35553/12 i 2 druga, tačka 148., 22. oktobar 2018. godine i *Molla Sali protiv Grčke*, broj 20452/14, tačka 149., 19. decembar 2018. godine).

81. Pitanje koje je podnosilac predstavke postavio pred domaćim sudovima bilo je saznati da li G. ispunjava uslove da bi mogao koristiti pravo na zaborav, u mjeri u kojoj, prema podnosiocu predstavke, sporni članak nije bila nova objavljivanja, već arhiviranje starog članka. Po ovom pitanju, Kasacioni sud je potvrdio tumačenje koje je usvojio Apelacioni sud, koji je smatrao da objavljivanje na internetu arhive spornog članka predstavlja „novo otkrivanje“ sudske prošlosti G.-a (tačka 27. gore).

82. Sud ne može prihvatiti stanovište podnosioca predstavke kada tvrdi da je Apelacioni sud, pozivajući se na presudu CJUE-a *Google Spain*, izjednačio izdavače novina sa pretraživačima. Kako je Kasacioni sud

objasnio, Apelacioni sud se oslanjao samo na gore navedenu presudu koja se odnosila na pretraživač kako bi utvrdio obim prava na zaborav kao takav.

83. Prema mišljenju Suda, tumačenje odredbi koje se odnose na zaštitu privatnosti koju su na ovaj način učinili domaći sudovi nije proizvoljno niti očigledno nerazumno.

84. Vraćajući se na član 1382. Građanskog zakonika, ova odredba obavezuje svaku osobu da poprave štetu nastalu njihovom krivicom, posebno neopravdano kršenje prava. Ova odredba služi kao osnova za građanske tužbe za navodne zloupotrebe slobode štampe (vidjeti tačku 33. gore).

85. Iz toga slijedi da Sud nije uvjeren u tezu podnosioca predstavke prema kojoj nije bilo predvidljivo da bi mogao biti osuđen na osnovu općeg prava za odgovornost za povredu prava na zaborav digitalnom reprodukcijom starog članka. On podsjeća u tom smislu da sama činjenica da se zakonska odredba prvi put primjenjuje u određenoj vrsti predmeta nije dovoljna da okarakterizira nedostatak predvidljivosti (*Satakunnan Markkinapörssi Oy i Satamedia Oy*, citirano gore, tačka 150., *Magyar Kétfarkú Kutya Párt*, citirano gore, tačka 97., i *Selahattin Demirtaş*, citirano gore, tačka 253.).

86. Isto tako, činjenica da postoje primjeri sudske prakse koji idu u drugom smjeru nije dovoljna da okarakterizira nedostatak predvidljivosti, pošto sve okolnosti predmeta moraju biti uzeti u obzir u predmetu gdje mora biti utvrđena ravnoteža prava. Ovo je utoliko tačnije jer je sudska praksa na koju se podnosilac predstavke poziva bila zasnovana na posebnoj pravnoj osnovi, tj. na zakon od 08. decembra 1992. godine o zaštiti privatnog života (vidjeti tačku 36. gore; vidjeti, *a contrario*, *RTBF protiv Belgije*, broj 50084/06, tačke 113.-114., ESLJP 2011).

87. Radi potpunosti, Sud primjećuje da je već prihvatio, u drugim predmetima koji se razmatraju prema članu 10. Konvencije, odredbu koja konstituiše opće pravo građanske odgovornosti kao dovoljni pravni osnov predvidljivosti (vidjeti, s obzirom na član 1382. Belgijskog građanskog zakona, *De Haes i Gijssels protiv Belgije*, 24. februar 1997. godine, Zbirka presuda i odluka iz 1997. I, i *Leempoel & SA ED. Ciné Revue protiv Belgije*, broj 64772/01, 09. novembar 2006. godine; za predmet koji se odnose na druge države u kojima se miješanje u slobodu izražavanja također temeljilo na općem zakonu o građanskoj odgovornosti, vidjeti, na primjer, *Węgrzynowski i Smolczewski*, citirano gore, tačka 64., te *ML i WW protiv Njemačke*, citirano gore, tačka 48.-49.).

88. Iz navedenog proizlazi da je osuđujuća presuda podnosioca predstavke zasnovana na pravnoj osnovi koja je ispunjavala uslov predvidljivosti. Miješanje je dakle bilo „predviđeno zakonom“.

b) O postojanju legitimnog cilja

89. Strane se slažu da je miješanje imalo legitiman cilj u smislu člana 10. stav (2): zaštitu ugleda i prava drugih, u ovom slučaju prava na poštovanje privatnog života G.-a.

c) O neophodnosti miješanja

90. Sud podvlači da kao što je u predmetu *M.L. i W.W. protiv Njemačke* (citirano gore, tačka 99.), ovdje se ne dovodi u pitanje zakonitost članka kada je prvi put objavljen, već njegova dostupnost na internetu i mogućnost pristupa ovom članku dugo vremena poslije događaja.

91. Radilo se za nacionalne sudove da utvrde ravnotežu različitih uključenih prava: sa jedne strane, sloboda izražavanja podnosioca predstavke kao izdavača, posebno njegovo pravo na saopštavanje informacija javnosti, a sa druge strane, pravo G.-a na zaštitu svog privatnog života.

92. Sud će najprije podsjetiti na principe koji se odnose na utvrđivanje ravnoteže prava i kriterija koje treba uzeti u obzir pri procjeni potrebe za miješanje u slobodu izražavanja zagaranovanom članom 10. Konvencije, posebno kada je, kao u ovom predmetu, u pitanju digitalna arhiva dostupna na Internetu (i). Sud će zatim nastaviti primjenjivati ove kriterije na okolnosti predmeta (ii).

i. Opći principi koji se primjenjuju

1) Utvrđivanje ravnoteže prava

93. Sud se poziva na opće principe onako kako su opisana u brojnim presudama koja se odnosi na utvrđivanje ravnoteže prava zagaranovanih članovima 8. i 10. Konvencije. (vidjeti, između ostalog, *Axel Springer AG protiv Njemačke*, broj 39954/08, tačke 78.-84., 07. februar 2012. godine, *Couderc i Hachette Filipacchi Associés protiv Francuske*, broj 40454/07, tačke 82.-93., ESLJP 2015 (odlomci), *Bédat protiv Švicarske*, broj 56925/08, tačke 48., 54., 29. mart 2016. godine i *Satakunnan Markkinapörssi Oy i Satamedia Oy*, citirano gore, tačke 162.-165.). Kao što je već mnogo puta rečeno, ova prava zaslužuju *a priori* jednako poštovanje (vidjeti, između ostalog, *Axel Springer AG*, citirano gore, tačka 87., *Von Hannover protiv Njemačke* (broj 2), broj 40660/08 i 60641/08, tačka 106., ESLJP 2012, *Delfi AS*, citirano gore, tačke 110. i 139., *Couderc i Hachette Filipacchi Associés*, citirano gore, tačka 91., i *Bédat*, citirano gore, tačka 52.).

94. Sud je imao priliku da, u kontekstu ispitivanja inicijalne objave, iznese relevantne principe koji moraju voditi njegovu ocjenu - i, naročito, domaćih sudova - potrebe za miješanjem. On je stoga je odredio niz kriterija u kontekstu utvrđivanje ravnoteže prava na slobodu izražavanja i prava na

poštivanje privatnog života. Ovi kriteriji su sljedeći: prvo, doprinos raspravi od općeg interesa, drugo, koliko je navedena osoba poznata i koji je predmet izvještaja, treće, prethodno ponašanje dotične osobe, četvrto, način dobivanja informacija i njihova vjerodostojnost, peto, sadržaj, oblik i posljedice objavljivanja i, šesto, ozbiljnost izrečene mjere (*Axel Springer AG*, citirano gore, tačke 89.-95., *Satakunnan Markkinapörssi Oy i Satamedia Oy*, citirano gore, tačka 165., i reference koje se u njemu citiraju; vidjeti i presudu CJUE, *GC i druge protiv Commission nationale de information tehnologija i slobode (CNIL)*, citirano gore, tačka 50. gore).

95. Prema sudskoj praksi Suda, uslov „neophodnosti u demokratskom društvu“ zahtijeva utvrđivanje da li sporno miješanje odgovara neophodnoj društvenoj potrebi, a posebno ako su razlozi koje su naveli nacionalni organi da to opravdaju bili relevantni i dovoljni i ako je mjera bila proporcionalna legitimnom cilju kojem se teži (*Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (broj 1), 26. april 1979. godine, tačka 62., Serija A broj 30, i *Vavrička i drugi protiv Češke Republike*, broj 47621/13 i 5 drugih, tačka 273., 08. april 2021. godine).

96. Sud također podsjeća da na polju člana 10. Konvencije, Države ugovornice imaju određenu slobodu procjene u utvrđivanju neophodnosti i razmjera miješanja u slobodu izražavanja koja je zaštićena ovom odredbom. Međutim, ovo polje ide ruku pod ruku sa europskom kontrolom koja obuhvata i zakon i odluke koje ga primjenjuju, čak i kad proizlaze iz nezavisnog suda. U vršenju svojih ovlaštenja kontrole, zadatak Suda nije da zauzme mjesto nacionalnih sudova, već je na njemu da provjeri, u svjetlu predmeta u cjelini, da li su odluke koje su oni donijeli prema njihovom diskreciono pravo usklađeni sa navedenim odredbama Konvencije (*Axel Springer AG*, citirano gore, tačka 85., 86.).

97. Između ostalog, Sud podsjeća da je utvrđivanje ravnoteže koje su provele nacionalne vlasti provedeno u skladu sa kriterijima utvrđenim u sudskoj praksi Suda, potrebni su ozbiljni razlozi da mišljenje domaćih sudova Sud zamijeni svojim (vidjeti, između ostalih, citirano gore *Axel Springer AG*, tačka 88., *Couderc i Hachette Filipacchi Associés*, citirano gore, tačka 92., *Bédat*, citirano gore, tačka 54., i *Satakunnan Markkinapörssi Oy i Satamedia Oy*, citirano gore, tačka 164.).

2) Specifičnost dostupnosti digitalnih arhiva na internetu

98. Velika većina predmeta koji se odnose na sukob između prava na slobodu izražavanja i prava na poštivanje privatnog života koji je ispitao Sud su se odnosile na inicijalne objave koje se odnose na privatni aspekt života pojedinca ili njegove porodice (vidjeti, između mnogih drugih, *Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS) protiv Francuske*, broj 12268/03, 23. juli 2009. godine, *Axel Springer AG*, citirano gore, *Couderc i Hachette Filipacchi Associés*, citirano gore, *Satakunnan Markkinapörssi Oy i*

Satamedia Oy, citirano gore i, u novije vrijeme, *Falzon protiv Malte*, broj 45791/13, 20. mart 2018. godine).

99. Za razliku od ovih predmeta, ovdje se radi o postavljanju na internetu u 2008. godini i od tada stavljanje na raspolaganje arhivirane verzije članka koji je prvobitno objavljen 1994. godine u papirnoj verziji lista *Le Soir*, zakonitost inicijalne objave nije sporna. Nakon što su primili takav zahtjev od G.-a, domaći sudovi su osudili podnosioca predstavke da anonimizira digitalnu arhivu spornog članka zamjenjujući puno ime G.-a slovom X.

100. Sud je već smatrao da, pored primarne uloge štampe, postoji i pomoćna funkcija, ali ipak od određene važnosti, koja se sastoji u sastavljanju arhiva od već objavljenih informacija i stavljanju istih na raspolaganju javnosti. Stavljanje na raspolaganje arhive na internetu uveliko doprinosi očuvanju i dostupnosti vijesti i informacija. Digitalne arhive zaista su vrijedan izvor za nastavu i historijska istraživanja, posebno pošto su odmah dostupne javnosti i uglavnom besplatne (*Times Newspapers Ltd protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (broj 1 i 2), broj 3002/03 i 23676/03, tačke 27. i 45., ESLJP 2009, *Węgrzynowski i Smolczewski*, citirano gore, tačka 59., *Fuchsmann protiv Njemačke*, broj 71233/13, tačka 39., 19. oktobar 2017. godine i *ML i WW protiv Njemačke*, citirano gore, tačka 90.).

101. U predmetu kao što je ovaj, mora biti utvrđena ravnoteža prava osobe koja je bila predmet objavljivanja a koja je dostupna na internetu sa pravom javnosti da bude informirana o prošlim događajima i savremenoj historiji, a u posebno uz pomoć digitalne arhive štampe (*ML i WW protiv Njemačke*, citirano gore, tačka 104.).

102. U tom smislu, Sud je potpuno svjestan rizika efekta odvracanja na slobodu štampe obaveze za izdavača da mora anonimizirati članak čija zakonitost nije dovedena u pitanje. Naime, obaveza da se u kasnijoj fazi ispita zakonitost zadržavanja na internetu izvještaja a na zahtjev navedene osobe, koji uključuje utvrđivanje ravnoteže svih uključenih interesa, nosi rizik da će se štampa suzdržati od čuvanje izvještaja u svojim internetskim arhivama ili da će izostavljati pojedinačne elemente u izvještajima koji bi kasnije mogli biti predmet takvog zahtjeva (*M.L. i W.W. protiv Njemačke*, citirano gore, tačka 103.).

103. Također, Sud je svjestan da izmjena arhivirane verzije članka narušava integritet arhive, što čini samu njegovu suštinu. Domaći sudovi stoga moraju biti posebno oprezni pri odobravanju zahtjeva za anonimizaciju ili izmjenu elektronske verzije arhiviranog članka u svrhu poštivanja prava na privatni život.

104. Pošto je ovo rečeno, pravo na zadržavanje internetskih arhiva dostupnih javnosti nije apsolutno pravo. Mora biti utvrđena ravnoteža sa drugim uključenim pravima. U tom kontekstu, prema mišljenju Suda, kriteriji koji se moraju uzeti u obzir pri objavljivanju na internetu ili zadržavanju dostupne arhivirane objave su u principu isti oni koje je Sud koristio u okviru inicijalne objave. Međutim, neki od njih mogu biti manje

ili više relevantni s obzirom na okolnosti predmeta i na protek vremena. (u tom smislu, *M.L. i W.W. protiv Njemačke*, citirano gore, tačka 96.; vidjeti također *Satakunnan Markkinapörssi Oy i Satamedia Oy*, citirano gore, tačka 166.).

ii. *Primjena principa u ovom predmetu*

1) Doprinos raspravi od javnog interesa

105. U odnosu na pitanje postojanja rasprave od općeg interesa koja sa protekom vremena nije nestala (*M.L. i W.W. protiv Njemačke*, citirano gore, tačka 99.), Sud želi da podvuče da, u suštini, arhiva drugačije doprinosi raspravi o javnom interesu nego početna objava. Prije svega, digitalne arhive su vrijedan izvor za pristup informacijama koje mogu biti korisne za proučavanje i historijsko istraživanje (vidjeti tačku 100. gore), kao i za kontekstualizaciju aktuelnih događaja. Stoga se težina koja se ovom kriteriju mora dati pri utvrđivanju ravnoteže interesa mora prilagoditi njihovoj specifičnosti.

106. Vraćajući se na ovaj konkretan predmet, Apelacioni sud je ispravno primijetio da objavljivanje članka na internetu nije imalo aktuelnu vrijednost (vidjeti tačku 17. gore). On je odlučio da, 20 godina nakon događaja, identitet osobe koja nije javna osoba nije donio nikakvu dodatnu vrijednost od općeg interesa za sporni članak, koji je samo na statistički način doprinosio općoj raspravi o sigurnosti na cestama.

107. Članak se doista odnosio na niz događaja, iako tragičnih, čiji se doprinos raspravi od općeg interesa fokusirao na opasnosti u saobraćaju i njihove uzroke. Sud dakle primjećuje ocjenu Apelacionog suda prema kojoj spominjanje punog imena G.-a nije bilo, 20 godina nakon događaja, takve prirode da doprinosi jednoj takvoj raspravi od općeg interesa (a contrario, *M.L. i W.W. protiv Njemačke*, citirano gore, tačka 106.).

2) Koliko je navedena osoba bila poznata i predmet članka

108. U odnosu na pitanje koliko je navedena osoba bila poznata i predmet članka, Sud je, doduše, već rekao, kako ga podnosilac predstavlke podsjeća, da se osoba ne može pozivati na član 8. Konvencije kako bi se žalila na povredu ugleda koja bi na predvidljiv način proizašla iz njegovih postupaka, poput krivičnog djela (*Axel Springer AG*, citirano gore, tačka 83, *Gillberg protiv Švedske*, broj 41723/06, tačka 67., 03. april 2012. godine, *Medžlis Islamske zajednice Brčko i drugi protiv Bosne i Hercegovine*, broj 17224/11, tačka 76., 27. juni 2017. godine, *ML i WW protiv Njemačke*, citirano gore, tačka 88., i *Denisov protiv Ukrajine*, broj 76639/11, tačka 98., 25. septembar 2018. godine).

109. To, međutim, ne znači da osoba koja je u prošlosti bila osuđivana za krivično djelo nikada ne može iskoristiti pravo na zaborav, u suprotnom bi

ovo pravo bilo oslobođeno svoje suštine. Sud zaista smatra da nakon što prođe određeno vrijeme, osuđena osoba može imati interes da se više ne suočava sa svojim djelom, sa ciljem njegove reintegracije u društvo (*M.L. i W.W. protiv Njemačke*, citirano gore, tačka 100., i reference koje se u njemu navode). Kao što je Apelacioni sud naveo, elektronsko arhiviranje članka koji se odnosi na počinjeno krivično djelo ne bi trebalo da stvori za navedenu osobu neku vrstu „virtualne kaznene evidencije“ (vidjeti tačku 17. gore). Ovo utoliko više kada je, kao u ovom predmetu, osoba odslužila kaznu i kada je rehabilitovana.

110. Ako nakon počinjenja krivičnih djela i tokom suđenja osoba koja nije poznata može steći određenu reputaciju, ta reputacija može sa protekom vremena i opadati (*M.L. i W.W. protiv Njemačke*, citirano gore, tačka 106.). Domet javnog interesa u krivičnom postupku je zaista promjenjiv (ibidem, tačka 100.). Pravo na zaborav može tako, u određenim slučajevima, dati zainteresovanoj osobi pravo da povрати status jednostavne osobe koja je nepoznata javnosti. I ovdje je faktor vremena veoma važan.

111. U ovom predmetu, Apelacioni sud je podsjetio da G. nije imao nikakvu javnu funkciju (vidjeti tačku 17. gore). On je bio privatna osoba nepoznata široj javnosti u vrijeme podnošenja zahtjeva za anonimizaciju (a contrario, *M.L. i W.W. protiv Njemačke*, citirano gore, tačka 106.). Događaji za koje je osuđen nisu bile predmet medijskog izvještavanja, osim spornog članka, i slučaj nije dobio nikakvu medijsku pokrivenost ni u vrijeme izvještavanja o konkretnim događajima, ni u vrijeme postavljanja arhivirane verzije članka na internetu.

3) Ponašanje navedene osobe prema medijima

112. Domaći sudovi nisu posebno komentarisali pitanje ponašanja G.-a prema medijima. Sud je primijetio da G. ni u jednom trenutku nije stupio u kontakt sa medijima kako bi javno objasnio svoju situaciju, niti kada se članak pojavio 1994. godine niti kada je objavljen na internetu 2008. godine. (a contrario, *M.L. i W.W. protiv Njemačke*, citirano gore, tačke 108.-109.). Iz njegovih pisama *Le Soir* u kojima se traži brisanje ili anonimizacija spornog članka (vidjeti tačku 7. gore) čini se da je, naprotiv, učinio sve kako bi ostao van pažnje medija.

4) Način dobivanja informacija i njihova istinitost

113. G. nije osporio istinitost činjenica iznesenih u spornom članku. (vidjeti, mutatis mutandis, *M.L. i W.W. protiv Njemačke*, citirano gore, tačka 111., i, a contrario, *Węgrzynowski i Smolczewski*, citirano gore, tačka 60.). Također, imenovani nije navodio da su dobivene informacije pribavljene kršeći novinarsku etiku. Osim toga, Apelacioni sud je smatrao da nije sporno da je prvobitno objavljivanje spornog člana bilo zakonito (vidjeti tačku 17. gore).

5) Sadržaj, oblik i utjecaj objave

114. Prvo, u odnosu na sadržaj spornog članka, on se odnosi na nekoliko saobraćajnih nesreća koje su se dogodile 1994. godine u roku od nekoliko dana. Nesreća koju je izazvao G. bila je jedna između ostalih (vidjeti tačku 5. gore).

115. Drugo, s obzirom na oblik objave, o kojoj se ni domaći sudovi nisu izričito osvrnuli, Sud podsjeća da su internet stranice informacijski i komunikacijski alati koji se posebno razlikuju od pisane štampe, posebno u pogledu njihove sposobnosti skladištenja i širenja informacija, i da je veća vjerovatnoća da će internetska komunikacija i njihov sadržaj, a u odnosu na štampane objave, mnogo više narušiti ostvarivanje i uživanje osnovnih prava i sloboda, posebno pravo na poštovanje privatnog života, (*Urednički odbor Pravoye Delo i Shtekel protiv Ukrajine*, broj 33014/05, tačka 63., ESLJP 2011 (odlomci), *Węgrzynowski i Smolczewski*, citirano gore, tačka 58., *Delfi AS*, citirano gore, tačka 133., i *ML i WW protiv Njemačke*, citirano gore, tačka 91.).

116. Sud je zaključio da reprodukcija materijala preuzetih iz pisane štampe i materijala preuzetih sa interneta može podlijegati drugačijem režimu (*Urednički odbor Pravoye Delo i Shtekel*, citirano gore, tačka 63., i *Węgrzynowski i Smolczewski*, citirano gore, tačka 58.). Isto vrijedi i za papirne i digitalne arhive. Domašaj ovih zadnjih je doista mnogo veći, i posljedice na privatni život imenovanih osoba su zbog toga ozbiljnije, a što još dodatno pojačavaju pretraživači.

117. U odnosu na stepen širenja arhivirane verzije članka, Sud uzima u obzir činjenicu da je za pregled arhive potreban aktivan istraživački proces uvođenjem ključnih riječi na stranicu arhive časopisa. Zbog svoje lokacije na internet stranici, sporni članak vjerojatno nije privukao pažnju korisnika interneta koji nisu tražili informacije o G.-u. Također, on ne dovodi u sumnju da pristup spornom članku nije imao za cilj ponovno širenje informacija o G.-u (u istom smislu, *M.L. i W.W. protiv Njemačke*, citirano gore, tačka 113.).

118. Međutim, on primjećuje da je u ovom predmetu, u vrijeme podnošenja zahtjeva od strane G.-a i tokom cijelog internog postupka, arhive novina *Le Soir* bile su dostupne u slobodnom i otvorenom pristupu (uporedite s gore citiranim *M.L. i W.W. protiv Njemačke*, tačka 113., gdje je pristup određenim člancima naplaćivao ili ograničilo na pretplatnike).

119. Podnosilac predstavke naglašava da u ovom slučaju nije osuđen operater pretraživača, već odgovorni urednik izdavača novina čije su arhive dostupne na internetu.

120. Kao i CJUE, Sud prihvaća da se različite obaveze mogu primijeniti na pretraživače i na izdavače od kojih potječu sporni podaci (*M.L. i W.W. protiv Njemačke*, citirano gore, tačka 97.; vidjeti također tačka 45. gore). Također, istina je, da prije svega zbog pretraživača da informacije o osobama koje posjeduju mediji mogu biti lakše dostupne od strane korisnika

interneta (*M.L. i W.W. protiv Njemačke*, citirano gore, tačka 97.). Međutim, ne treba izgubiti iz vida da činjenica da novine objavljuju članak na svojoj internet stranici već ima posljedice na vidljivost spornih informacija. Takođe, početno miješanje u pravo G.-a na poštivanje privatnog života proizilazi iz odluke podnosioca predstavke da ove podatke objavi na svojoj internet stranici i, naročito, da ih tamo drži dostupnim, čak i bez namjere da privuče pažnju javnosti (*ibidem*).

121. Treće, s obzirom na posljedice objavljivanja, Apelacioni sud je primijetio da je jednostavna pretraga koristeći prezime i ime G.-a na pretraživaču *Le Soir* ili na Google odmah dovela do pojavljivanje spornog članka (vidjeti tačka 17. gore). Apelacioni sud je smatrao da bi stoga držanje spornog članka na internetu bilo vjerovatno takve prirode da bi na neograničeno dugo vrijeme i ozbiljno narušilo ugled G.-a, stvarajući za njega, kako je već rečeno (vidjeti tačku 109. gore), virtualnu kaznenu evidenciju, iako ne samo da je pravomoćno osuđen za sporne događaje i odslužio kaznu, već između ostalog je i rehabilitovan.

122. Sud smatra da se ocjena Apelacionog suda po ovom pitanju ne može smatrati proizvoljnom ili očigledno nerazumnom. Sa protekom vremena, jedna osoba bi morala imati mogućnost da ponovo izgradi svoj život bez da je suočena sa javnošću o svojim greškama iz prošlosti (vidjeti, *mutatis mutandis, Österreichischer Rundfunk protiv Austrije*, broj 35841/02, tačka 68., 07. decembar 2006. godine i *M.L. i W.W. protiv Njemačke*, citirano gore, tačka 100.). Pretraživanje ljudi po imenu postala je uobičajena praksa u današnjem društvu, a češće je to jednostavno pretraživanje iz razloga koji nisu u potpunosti povezani s mogućim krivičnim gonjenjem ili osudom zainteresovane osobe.

6) Ozbiljnost mjere izrečene podnosiocu predstavke

123. Konačno, s obzirom na ozbiljnost mjere izrečene podnosiocu predstavke, potrebno je utvrditi jesu li domaći sudovi uzeli u obzir učinak mjere za podnosioca predstavke i *Le Soir*, i da li su ispitali, u granicama spora koji je vođen pred njima, da li su bile moguće mjere koje bi manje štetile slobodi izražavanja.

124. Sud primjećuje da je podnosilac predstavke pred domaćim sudovima tvrdio da bi se ravnoteža između predmetnih prava mogla postići uspostavljanjem prava na ispravku ili saopštavanjem, odnosno dodavanjem dodatnih informacija o spornom članku. Apelacioni sud je smatrao da takav postupak nije adekvatan u ovom predmetu jer bi omogućio da se efekat stigmatizacije krivičnih djela koja je počinio G. nastavi neograničeno dugo vrijeme, a kazna je već odslužena i odluka o rehabilitaciji koja je donesena bila bi uzalud.

125. Pred Sudom je podnosilac predstavke zatim tvrdio da Apelacioni sud nije naveo zašto bi postavljanje oznake za deindeksiranje članka od strane *Le Soir*-a bilo nedovoljno da garantuje pravo na poštovanje privatnog

života G.-a. Osim toga, pozivajući se posebno na presudu CJUE -a protiv *Google Spain*, on tvrdi da je G. trebao tražiti od pretraživača poput Google-a da izvrše dereferenciranje spornog članka. Sud je dalje primjetio da je podnosilac predstavke pred Apelacionim sudom tvrdio da su samo pretraživači kvalifikovani da odgovore na zahtjev G.-a, i da je ovaj pogrešno uputio svoj zahtjeve protiv njega.

126. Kada je u pitanju dodavanje oznake za deindeksiranje spornom članku od strane *Le Soir*-a, iz dokumenata domaćeg postupka koji su na raspolaganju Sudu nije očigledno da je podnosilac predstavke pred sudovima tvrdio da je dodavanje takve oznake dovoljno da garantuje poštivanje privatnog života G.-a. U svakom slučaju, Apelacioni sud je utvrdio da se u vrijeme donošenja presude sporni članak još uvijek nalazio na internet stranici *Soir* bez oznake za deindeksiranje.

127. U odnosu na dereferenciranje spornog članka od strane pretraživača, Sud smatra da se relevantnost takve mjere mora biti procijenjena u kontekstu spora koji je podnesen pred sudovima. Pošto je G.-ov zahtjev podnesen samo protiv podnosioca predstavke, sudovima se ne može zamjeriti što su se ograničili na ispitivanje dopuštenost i osnovanosti ovog zahtjeva. Ipak, same novine *Le Soir* mogle su preuzeti inicijativu da traže od pretraživača da izvrše dereferenciranje spornog članka, kako bi pronašli odgovor na G.-ov zahtjev za poštivanje privatnog života. Podnosilac predstavke je između ostalog naveo da je pravno odjeljenje *Le Soir* zaista poduzelo takav jedna korak prema Google, ali da je ostao bez odgovora (vidjeti tačku 8. gore). Kako dereferenciranje od strane pretraživača nije zatraženo od strane G.-a u okviru njegovog spora sa podnosiocom predstavke, niti ga je ovaj dao kao alternativu za anonimiziranje članka, Sud smatra da nije potrebno apstraktno razmatrati može li dereferenciranje dovesti do pravične ravnoteže između odgovarajućih uključenih prava. Na isti način, u mjeri gdje ovaj nije bio predmet rasprave pred domaćim sudovima, nije na Sudu da *ex officio* razmotri bilo koje druge manje nametljive načine po pitanju prava na slobodu izražavanja podnosioca predstavke koja bi mogla biti korištena u ovom predmetu.

128. Apelacioni sud je smatrao da je najefikasniji način za očuvanje privatnog života G.-a bez nesrazmjernog uticaja na slobodu izražavanja podnosioca predstavke bio anonimiziranje članka koji se pojavio na internet stranici *Soir* zamjenom prezimena i imena G. slovom X (vidjeti tačku 22. gore). Odgovarajući na argument podnosioca predstavke, on je insistirao na činjenici da nije nikako bilo zatraženo brisanje članka iz arhive, već samo da se izvrši anonimiziranje njegove elektronske verzije; papirna arhiva ostala je netaknuta, a podnosilac predstavke je zadržao mogućnost osiguranja integriteta originalne digitalne verzije (vidjeti tačku 18. gore). Odgovarajući na još jedan argument podnosioca predstavke, zasnovan na tehničkoj nemogućnosti izmjene arhiviranih članaka, Apelacioni sud je utvrdio da takva nemogućnost nije utvrđena (vidjeti tačku 25. gore).

129. U odnosu na arhivu, Sud pridaje veliku važnost činjenici da priroda izrečene mjere omogućava u ovom predmetu osiguravanje integriteta arhiviranog članka kao takvog, budući da se radi samo o anonimiziranju internetske verzije članka, pri čemu je podnositelj predstavke ovlašten čuvati originalnu digitalnu i papirnu arhivu. Kao što je Vlada podvukla, to je posebno značilo, da osobe koje pokažu interes su uvijek mogle zatražiti pristup originalnoj verziji članka, čak i u digitalnom obliku (vidjeti gore tačka 68.). Dakle, nije sam članak, već njegova dostupnost na internet stranici novina *Le Soir* koji je pogođen mjerom.

130. U odnosu na ocjenu Apelacionog suda o tehničkoj mogućnosti podnosioca predstavke da anonimizira članak na internet lokaciji *Soir*, podnositelj predstavke ne daje nikakve informacije koje bi mogle navesti Sud da ovu ocjenu smatra proizvoljnom ili očigledno nerazumnom.

131. U svjetlu prethodno navedenog, Sud smatra da su domaći sudovi mogli zaključiti da je uslov koji se odnosi na proporcionalnost miješanja u pravo na slobodu izražavanja ispunjen (vidjeti tačku 16. gore).

iii. Zaključak

132. U svjetlu gore navedenih razmatranja, Sud smatra da su domaći sudovi, u skladu sa kriterijima postavljenim u njegovoj sudskoj praksi, utvrdili ravnotežu prava na poštivanje privatnog života G.-a i prava na slobodu izražavanja podnosioca predstavke. Apelacioni sud je posebno pridao značaj šteti koju je G. pretrpio zbog objavljivanja spornog članka na internetu, posebno imajući u vidu vrijeme koje je proteklo od objave originalnog članka sa jedne strane, kao i na činjenicu da je anonimizacija spornog članka na internet stranici *Soir* ostavila arhivu kao takvu netaknutu i da je bila najefikasnija mjera među onima koje su se bile moguće u ovom predmetu, bez srazmjernog uticaja na slobodu izražavanja podnosioca predstavke, sa druge strane. Sud smatra da su razlozi koju su iznijeli domaćih sudovi relevantni i dovoljni. On ne vidi ozbiljan razlog da zamijeni svojim mišljenjem, mišljenje domaćih sudova i da odbaci rezultat utvrđivanje ravnoteže koji su izvršili ovi drugi. Dakle, on zaključuje da se izrečena mjera može smatrati proporcijalnom mjerom legitimnom cilju kojim se teži i kao postizanje pravične ravnoteže između uključenih konkurentskih prava.

133. U skladu sa tim, u posebnim okolnostima predmeta, nije došlo do povrede člana 10. Konvencije.

134. Sud želi naglasiti da se zaključak do kojeg je došao ne može se tumačiti kao da podrazumijeva obavezu medija da sistematski i trajno provjeravaju svoju arhivu. Ne dovodeći u pitanje njihovu dužnost poštivanja privatnog života prilikom prvobitne objave članka, ovo za njih znači, u pogledu arhiviranja članka, samo u slučaju izričitog zahtjeva u tom smislu da izvrše provjeru i da izvrše utvrđivanje ravnoteže uključenih prava.

PRESUDA HURBAIN protiv BELGIJE

IZ NAVEDNIH RAZLOGA, SUD,

1. *Proglašava*, jednoglasno, predstavku dopuštenom;
2. *Utvrdjuje*, sa šest glasova prema jedan, da nije došlo do povrede člana 10. Konvencije;

Sačinjeno na francuskom jeziku, zatim otpremljeno u pisanom obliku dana 22. juna 2021. godine, u skladu s članom 77. stavovi (2) i (3) Pravila.

Milan Blaško
Sekretar

Georgios A. Serghides
Predsjednik

U skladu sa članovima 45. stav (2) Konvencije i 74. stav (2) Pravila, uz ovu presudu prilaže se suprotno mišljenje sudije Pavli.

G.A.S.
M.B.

SUPROTNO MIŠLJENJE SUDIJE PAVLI

(Prijevod)

1. Ovaj predmet se odnosi na sukob između, sa jedne strane, prava štampe i javnosti općenito na očuvanje integriteta arhiva štampe, i sa druge strane, pravo osobe da se ne suočava sa trajnom „virtualnim kaznenom evidencijom“, koji je jedan od aspekata onoga što se sada naziva „pravo na zaborav“. Sa činjeničnog stajališta, ovo je situacija gdje pravo jedne osobe na poštivanje njegovog privatnog života na internetu može biti efikasno zaštićeno na nivou pretraživača bez da je potrebno direktnu intervenciju na relevantne arhivirane informacije - intervencija koja po definiciji otvara ozbiljna pitanja neophodnosti u demokratskom društvu. Ovdje se radi o suštinskom razmatranju koje je zanemareno odlukama domaćih sudova koje je većina potvrdila oslanjajući se na slab procesni argument i obraćajući premalo pažnje na povratne posljedice ove presude koje bi mogle imati teške posljedice.

2. Naređujući podnosiocu predstavke da anonimizira arhivirani članak na internetu koji sadrži informacije koje se odnose na stari prekršaj koji je podnosilac žalbe počinio u domaćem postupku (M. G.), Belgijski sudovi, po mom mišljenju, nisu postigli pravičnu ravnotežu između konkurentskih interesa koji su zaštićeni članom 10. i članom 8. Konvencije. Potvrđivanjem postupka utvrđivanja ravnoteže koji su sproveli nacionalni sudovi, dovodi ova presuda u suprotnosti sa europskim konsenzusom, jasnim iako tek u nastanku, prema kojem zahtjevi koji se zasnivaju na digitalnom pravu na zaborav mogu, i trebaju, efikasno rješavati putem deindeksiranja rezultata koje pruža pretraživač, sve uz očuvanje integriteta originalnih historijskih informacija - osim ako podnositelj zahtjeva koji koristi svoje pravo na poštivanje privatnog života nije u mogućnosti dokazati da, iz nekog izuzetnog razloga, deindeksiranje u njegovom slučaju ne bi bilo dovoljno ili adekvatno. Na kraju, metodološki pristup koji je većina odabrala u primjeni Von Hannoverskih kriterija na ovaj predmet je također, po mom mišljenju, upitan.

A. Suštinska uloga arhive digitalne štampe

3. Podsjećam da je Sud u više navrata podvukao da stavljanje na raspolaganje arhive na internetu doprinosi uveliko očuvanju i dostupnosti aktuelnih događaja i informacija i stoga predstavlja vrijedan izvor za nastavu i historijska istraživanja (*Węgrzynowski i Smolczewski protiv Poljske*, broj 33846/07, tačka 59., 16. juli 2013. godine, *Times Newspapers Ltd protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (broj 1 i 2), broj 3002/03 i 23676/03,

tačka 45., ESLJP 2009). Uspostavljanje arhiva na internetu bitan je aspekt uloge koju igra štampa u demokratiji (*ibidem*).

4. Sud je dalje primijetio da, čak i u prisustvu klevetničkog materijala, „nije uloga pravosudnih organa da ponovo pišu historiju naređujući uklanjanje iz javnog domena svih tragova prošlih objava za koje se, pravomoćnim sudskim odlukama, smatra da predstavljaju neopravdane napade na ugled pojedinaca“ (*Węgrzynowski i Smolczewski*, citirano gore, tačka 65.). Iz toga slijedi *a fortiori* da samo zaista važni razlozi mogu opravdati direktne intervencije na arhivirane medijske sadržaje, a čija zakonitost nije dovedena u pitanje u trenutku njegovog prvog objavljivanja.

5. Retroaktivno čišćenje arhiva digitalne štampe ne samo da narušava pravo javnosti da se informiše o događajima iz prošlosti i savremene historije, kako je predviđeno članom 10., ali i na pravo izdavača na slobodu izražavanja zagarantovano istom odredbom. U tom kontekstu, Sud je prihvatio da odobravanje takvih zahtjeva za anonimizaciju može imati rasprostraniji efekat odvratanja na slobodu izražavanja. Prema Sudu, „obaveza da se u kasnijoj fazi ispita zakonitost izvještaja na zahtjev navedene osobe, koji uključuje (...) utvrđivanje ravnoteže svih uključenih interesa, nosi rizik da će se štampa suzdržati od čuvanja izvještaja u svojim internetskim arhivama ili da će izostavljati pojedinačne elemente u izvještajima koji bi kasnije mogli biti predmet takvog zahtjeva“ (*M.L. i W.W. protiv Njemačke*, broj 60798/10 i 65599/10, tačka 104., 28. juni 2018. godine). Sud je u tom pogledu primijetio da „on mora biti krajnje oprezan kada bude pozvan da ispita, pod uglom člana 10. Konvencije, mjere ili sankcije nametnute štampi koje su takve prirode da ih odvrću od učešća u raspravi o legitimnim problemima od općeg interesa“ (*ibidem*).

6. Da bi ispunile svoju funkciju prema članu 10., arhiva digitalne štampe mora biti potpuna i historijski tačna. Svaka izmjena njenog sadržaja mogla bi biti štetna za njenu osnovnu namjenu, a to je čuvanje kompletnih historijskih dokumenata, bez zaboravljanja da nije moguće unaprijed znati koje bi od informacija koje oni sadrže mogle kasnije izazvati obnovljeni javni interes. Na primjer, novinari i drugi imaju legitiman interes da oblikuju moralni profil kandidata za izbore prikupljanjem ili unakrsnim upoređivanjem različite činjenice iz njegove prošlosti. U takvoj situaciji kaznena evidencija osobe može poprimiti novu važnost, bez obzira na to smatraju li se ranije osuđujuće presude „izrečenim“ ili ne (*Jankauskas protiv Litvanije* (broj 2), broj 50446/09, 27. juni 2017. godine, gdje je Sud smatrao legitimnim oslanjati se na izrečene kazne za procjenu moralnog statusa osobe). U slučaju javnih ličnosti u usponu, uloga nadzornika može biti ozbiljno ugrožena ako se arhiva štampe u međuvremenu nepotrebno redigira.

7. S obzirom na prethodno navedeno, Konvencija ostavlja malo prostora za mjere koje imaju trajni uticaj na historijske dokumente. Ovdje želim da podvučem da nema velike razlike što su historijske informacije ostale

netaknute u štampanoj verziji arhive, budući da prikupljanje informacija, istraživačko novinarstvo i današnja istraživanja u velikoj mjeri oslanjaju na internetske izvore. Sud je, u stvari, primijetio da važnost arhive digitalne štampe proizlazi posebno iz činjenice da su one odmah dostupne široj javnosti i uglavnom besplatne (*M.L. i W.W. protiv Njemačke*, citirano gore, tačka 90.). Ako privatni život jedne osobe i njegovo pravo na rehabilitaciju, trebaju, na općenit način, biti sačuvani od prirodne znatiželje korisnika interneta, to ne mora nužno opravdati potpuno brisanje historijskih dokumenata.

B. Pojavljivanje europskog konsenzusa o „pravu na zaborav“

8. Važno je razmotriti ovaj predmet u kontekstu pojave europskog konsenzusa o utvrđivanju ravnoteže privatnih i javnih interesa u predmetima koji se odnose na arhivu štampe. Važna referenca u tom pogledu je presuda *Google Spain*, koju je donio CJUE, na koju se ova presuda opširno poziva (tačke 42.-45.)¹. U predmetu *Google Spain*, riječ je o jednom članku koji je arhiviran na internetu, potpuno zakonit u vrijeme objavljivanja, koji je sadržavao ime osobe u vezi s aukcijom nakon zaplijene. CJUE je uspostavio pravni lijek u svrhu zaštite podataka koji se sastoji u brisanju internet stranice koja sadrži lične podatke sa popisa rezultata dobivenih pretraživanjem imena na pretraživačima, a sve osiguravajući da se nikakve informacije ne izbrišu ili mijenjaju u izvornom originalu². Obrazloženje CJUE-a se djelomično oslanja na razlici između pravnog režima koji se primjenjuje na opće pretraživače i onog koji se primjenjuje na izdavača internet stranice, suštinska razlika je u tome što samo ovaj zadnji može biti korisnik novinarskog izuzeća u skladu sa principima utvrđenim u pravu Europske unije po pitanju zaštite podataka. CJUE je podvukao da iz ove razlike proizlazi da će zainteresovana osoba u određenim okolnostima moći ostvariti svoja prava protiv operatora pretraživača, ali ne i protiv urednika internet stranice (tačka 85.). Isto tako, utvrđivanje ravnoteže konkurentskih uključenih interesa može se razilaziti u svakom od ova dva scenarija, „s obzirom na to da, sa jedne strane, legitimni interesi koji opravdavaju ove obrade mogu biti različiti, i, sa druge strane, posljedice navedenih obrada za zainteresovanu osobu, i posebno za njen privatni život nisu nužno iste“ (tačka 86.).

¹ Predmet C-131/12, EU:C:2014:317; *Google Spain SL i Google Inc. Treba napomenuti da je Apelacioni sud u Liježu spomenuo presudu *Google Spain* u svojoj odluci, što pokazuje da je bio svjestan novoosnovanog pravnog lijeka (tačka 15. ove presude).*

² Radna grupa « Član 29 » o zaštiti podataka, Smjernice koje se odnose na izvršenje presude Suda pravde Europske unije u predmetu « *Google Spain i Inc. / Agencia Española de Protección de datos (AEPD) et Mario Costeja González* », C-131/12, usvojene 26. novembra 2014. godine, tačka 4.

9. Vezano za posljedice obrade podataka o privatnom životu, CJUE je donio odluku da uključivanje internet stranice u popis rezultata prikazanih nakon izvršenog pretraživanja prema imenu osobe „predstavljati veće miješanje u osnovno pravo na poštovanje privatnog života osobe na koji se odnosi nego objavljivanje od strane urednika ove internet stranice“ uzimajući u obzir uključivanje informacija koje su u njima sadržani „značajno olakšava dostupnost tih informacija svakom korisniku interneta koji provodi istraživanje o navedenoj osobi i može imati ključnu ulogu u širenju takvih informacija“ (tačka 87.).

10. U tom smislu, važno je imati na umu da ovi opći pretraživači imaju transformacijski utjecaj na privatni život pojedinaca jer omogućavaju korisnicima da sastave „kompletan profil“ života jedne osobe, oslanjajući se gotovo na sve informacije koje su dostupne na internetu, na način koji prije interneta nije bio moguć. To čini opće pretraživače jedinstvenim i razlikuje ih od arhive digitalne štampe ili čak od pretraživača na određenoj internet stranici.

11. Kao kontinuitet prethodnih europskih propisa o zaštiti podataka i presude *Google Spain*, Opća uredba Europske unije o zaštiti podataka („RGPD“) izričito predviđa pravo na brisanje podataka lične prirode iz jednog od razloga navedenih u članu 17. stav (1). Ovo pravo je, međutim, podložno ograničenju kada je obrada takvih podataka neophodna za ostvarivanje prava na slobodu izražavanja i informisanja (član 17. stav (3) a)). RGPD također predviđa izuzeća i odstupanja za obradu koja se provodi u novinarske svrhe ako je to potrebno radi usklađivanja prava na zaštitu ličnih podataka i slobode izražavanja i informacija (član 85. stav (2)). U uvodnoj izjavi 153. RGPD -a se precizira da se to posebno odnosi na obradu ličnih podataka „u dokumentima arhive aktualnih vijesti i bibliotekama za štampu“.

12. U godinama koje su uslijedile nakon presude *Google Spain*, dereferenciranje rezultata pretraživanja imena postalo je dobro uspostavljen i funkcionalni pravni lijek u slučajevima koji uključuju pravo na zaborav u odnosu na štampanu publikaciju u Europi³. Komparativna studija o ovom pitanju pokazuje da domaći sudovi nerado mijenjaju prošlost anonimiziranjem arhiva i radije preferiraju rješenje na nivou pretraživača.

13. Kao primjer, pozivam se na nedavnu presudu Španjolskog ustavnog suda u predmetu *A & B protiv Ediciones El País*, koji se bavi pitanjima sličnim sa ovim postavljenim u ovom predmetu⁴. Ustavni sud je presudio da pošto je pristup članku na internetu blokiran sa deindeksiranje općih pretraživača i internom pretraživaču El Paísa, više nije bilo potrebno

³ Vidjeti, na primjer, nedavno donesena odluka od strane Visokog suda Engleske i Velsa u predmetu NT1 and NT2 protiv Google and The Information Commissioner [2018] EWHC 799 (QB), i presuda donesena od strane prvog građanskog odjeka Kasacionog suda francuske, 12. maj 2016. godine, broj 15-17729.

⁴ Presuda 58/2018, 04 juni 2018. godine

mijenjati sadržaj navedenog članka kako bi se zadovoljio zahtjev za zaštitu privatnosti, budući da je odvajanje od identiteta dotičnih osoba, deindeksiranjem je smanjeno njegovo širenje i kvantitativno i kvalitativno.

14. Također, potrebno je navesti jednu presudu koju je donio Njemački Federalni ustavni sud u novembru 2019. godine, koji je uveo nijansiranu metodologiju za utvrđivanje ravnoteže privatnih i javnih interesa u predmetima koji se odnose na arhive digitalne štampe, stavljajući akcenat na ispitivanje svih raspoloživih tehničkih mogućnosti prije nego što se pribjegne izravnoj izmjeni historijskih dokumenata⁵. Ostavljajući utvrđivanje ravnoteže u predmetima redovnim sudovima, njemački visoki sud je podvukao „cilj je postići ravnotežu koja čuva koliko je to moguće neograničen pristup originalnim tekstovima, a sve osiguravajući da tamo gdje je zaštita potrebna u određenom predmetu - posebno u slučaju pretraživanja koja se vrše pomoću imena na pretraživačima – da su uspostavljena dovoljna ograničenja“ (tačka 141.). U svojim metodološkim preporukama nižim sudovima, Federalni ustavni sud je stavio naglasak na stvarnu distribuciju i vidljivost izvornog objavljivanja na internetu (tačke 125., 131.-132. i 137.), aspekt koji je također bitan u ovom predmetu.

C. Kriteriji „svi tereni“ koji su navedeni u presudi Von Hannover

15. Vratimo se našoj vlastitoj metodologiji za ispitivanje zahtjeva koji se odnose na pravo na zaborav, većina pribjegava kriterijima navedenim u presudi *Von Hannover protiv Njemačke* (broj 2) (broj 40660/08 i 60641/08, ESLJP 2012) kao opća matrica za rješavanje sukoba interesa zaštićenih članom 8., odnosno članom 10. U interesu pravičnosti, valja napomenuti da je Sud već usvojio isti pristup u predmetu *M.L. i W.W. protiv Njemačke*.

16. Upotreba Von Hannover kriterija, zajedno sa sličnim, ali ne identičnim kriterijima utvrđenim u presudi *Axel Springer AG protiv Njemačke* (broj 39954/08, 07. februar 2012. godine), za rješavanje svih sukoba koji idu u rasponu od narušavanja privatnog života do sporova oko klevete, prolazeći sada kroz pitanja informacijskog samoopredjeljenja, izazvalo je kritike i izvan⁶ i unutar⁷ Suda. Na primjer, tvrdilo se da se predmeti klevete razlikuju od povreda privatnog života u mnogim važnim aspektima, te da barem neki od kriterija postavljenih u presudi *Von Hannoveru* nisu sasvim relevantni u kontekstu ugleda niti se mogu prenijeti

⁵ 1 BvR 16/13, 06. novembar 2019. godine

⁶ Vidjeti, između ostala, H. Tomlinson, « Privacy and Defamation, Strasbourg blurs the boundaries », 23. januar 2014. godine, na Infform.org ; i S. E. Gale, « Defamation and the misuse of private information: a comparative analysis » (2018), Tort Law Review 26, stranice 38-54.

⁷ Vidjeti, iako u specifičnom kontekstu, zajedničko suprotno mišljenje sudija Sajó et Karakaş koje je pridodato presudi Satakunnan Markkinapörssi Oy i Satamedia Oy protiv Finlande [GC], broj 931/13, 27. juni 2017. godine.

na njih. Ja sam vrlo osjetljiv na ovaj argument s obzirom na to da bi mogao biti malo rigidan ili čak previše ambiciozno pokušati primijeniti iste kriterije na široki raspon sukoba koji mogu nastati između interesa zaštićenih članom 8. odnosno članom 10.. Ovo je još istinitije jer obim i raznolikost prigovora koje je Sud prihvatio da potpadaju pod član 8. neprestano rastu.

17. U svakom slučaju, sadašnji kontekst postavlja još teže pitanje: zašto bi se *Von Hannoverski* kriteriji trebali primjenjivati na spor koji se odnosi na objave čija izvorna zakonitost nije dovedena u pitanje i čija se izmjena po naređenju suda traži u ime bitno različitih razloga? Na primjer, loša reputacija zainteresovane osobe ili doprinos spornih informacija pitanjima od općeg interesa je mnogo lakše procijeniti u vrijeme početnog objavljivanja; nasuprot tome, kada se zahtijevaju intervencije na arhiviranim podacima nekoliko godina nakon događaja, također je potrebno uzeti u obzir potencijalnu korisnost i relevantnost objave za korištenje u budućnosti. Ovo je inherentno nasumično ponderiranje i pretpostavka mora ići u prilog tome da se ne intervenira direktno u originalnu arhivu. Iz tih razloga se bojim da su kriteriji *Von Hannovera* dostigli granice svoje korisnosti u ovom kontekstu. Ovdje treba podsjetiti da se regulatorni okvir Europske unije o pravu na zaborav oslanja na nizu jednostavnih kriterija koji su relevantniji u kontekstu zaštite ličnih podataka⁸ (iako oni nisu sigurno bez vlastitih interpretativnih izazova).

D. Dereferenciranje protiv izmjene arhive štampe u ovom predmetu

18. O osnovanosti predmeta, ne sumnjam da je u svrhu svoje resocijalizacije podnositelj žalbe u domaćem postupku imao legitiman interes, zaštićen članom 8., da se slučajno ne suoči sa svojom izrečenom kaznom. Važno je, međutim, razjasniti gdje tačno leži taj interes. Zainteresovana osoba je pokrenula svoju prvu tužbu protiv *Le Soir* jer je shvatila da se navedeni članak pojavljivao u prvim rezultatima nekoliko pretraživača kada se unese njegovo ime (vidjeti tačku 7. ove presude). U svojim podnescima Sudu, gospodin G. je pokušao dokazati utjecaj arhiviranog članka na njegovu privatni život pozivajući se posebno na činjenicu da se članak nalazio na istaknutom mjestu u rezultatima pretraživanja povezanim s njegovim imenom na jednom od glavnih pretraživača i na internom pretraživaču novina *Le Soir* (tačka 8. treća intervencije). Također treba napomenuti, iako nije odlučujuće, da je gospodin G. bio spreman prihvatiti, kao alternativno rješenje, dereferenciranje članka sa rezultata pretraživača koji sadrže njegovo ime, ako se anonimizacija članka pokaže tehnički nemogućom (vidjeti tačku 11. ove presude).

⁸ tačka 11 gore.

19. Iz navedenog jasno proizilazi da se glavna briga podnosioca predstavke odnosila na rezultate pretraživanja na internetu, a ne na samom članku. Iz ove perspektive, njegov legitimni interes da se ne suočava sa navedenim člankom u svom svakodnevnom privatnom i profesionalnom životu mogao je biti adekvatno zaštićen uklanjanjem članka iz rezultata pretraživanja provedenih pod njegovim imenom sa općih pretraživača (prema trenutnim statistikama, više od 90% belgijskih korisnika interneta koristi jedan od dva glavna pretraživača). Jedna takva mjera spriječila bi lagan pristup spornom članku u kontekstu slučajnog ili radoznalog istraživanja. Istovremeno, očuvao bi integritet arhiva štampe i omogućio potpuni pristup izvornom netaknutom originalu za osobe - novinare, istraživače ili druge - koji bi bili posebno zainteresovani za prošle događaje o kojima se govori u ovom članku. Čak i ako je dereferenciranje ostaje značajno miješanje u slobodu primanja ili prenošenja informacija ili ideja, bilo bi manje opterećujući za podnosioca predstavke i manje nametljiv na prava koja proizilaze iz člana 10.

20. Ne može se isključiti mogućnost da u određenim okolnostima interes za očuvanjem privatnog života može biti toliko jak da opravdava anonimizaciju arhiviranog članka vijesti. Kada jedna osoba jasno dokaže da jednostavno dereferenciranje ne bi popravilo štetu koju joj nanese internetska objava, mogu se razmotriti drugi pravni lijekovi. Drugim riječima, da bi anonimizacija bila kompatibilna s članom 10., pojedinac mora dokazati da ozbiljna povreda njegovog privatnog života ne proizilazi samo iz činjenice da se podaci mogu lako otkriti, već prije da informacije jednostavno nastavljaju postojati na internetu (na primjer, kada se radi o posebno osjetljivim ličnim podacima ili posebno ugroženim osobama). Nikakva posebna okolnost ove vrste nije prisustva u ovom predmetu.

21. Kako većina pristupa ovoj dilemi? Ona zaključuje da je podnosilac žalbe odlučio da napadne arhivu novina umjesto da traži deindeksiranje spornog članka na pretraživačima, da nije na domaćim sudovima ili na Sudu da razmatraju „apstraktno“ moguće alternative (vidjeti tačku 127. ove presude). Drugim riječima, budući da je podnosilac žalbe tražio da se sruši susjedov zid kako bi se riješili grafita, ostavimo da žalilac dobije što želi i nema veze za alternative i proporcionalnost! Nisam uvjeren da su u ovom predmetu belgijski sudovi ozbiljno razmotrili alternative (jednostavne za implementaciju) u odnosu na direktnu intervenciju na arhivirane podatke. Većina je tako potvrdila nacionalne odluke koje nisu izvršile pažljivo utvrđivanje ravnoteže koje su drugi nacionalni i nadnacionalni sudovi na kontinentu pokušali provesti u ovom osjetljivom kontekstu⁹. Iako

⁹ Također, ja ne mogu slijediti prijedlog većine da je novina koja je podnijela zahtjev trebala zatražiti deindeksiranje pretraživača, dok ga nosilac prava nije bio spreman to učiniti. To bi bilo protivno principu zaštite podataka i nije iznenađujuće što pretraživač nije reagovao.

saosjećamo sa teškim stanjem podnosioca žalbe u domaćem postupku, ne možemo zanemariti općenitije posljedice presedana kojeg stvaramo.

22. Kao zaključak, ja smatram da je došlo do povrede člana 10. u ovom predmetu. Današnja presuda je u velikoj napetosti sa principima naše vlastite sudske prakse o integritetu arhiva štampe, kao i sa europskim konsenzusom u primjeni prava na zaborav. Time je Sud možda otvorio vrata, bez valjanog razloga, prema mom mišljenju, nepromišljenom čišćenju novinarskih arhiva.

Potvrđujem da ovaj prevod potpuno odgovara izvorniku koji je sastavljen na francuskom jeziku.

Dnevnik broj: 221-2

Edin Tarahija

Sarajevo, 31. avgust 2021. godine

Stalni sudski tumač za francuski jezik

